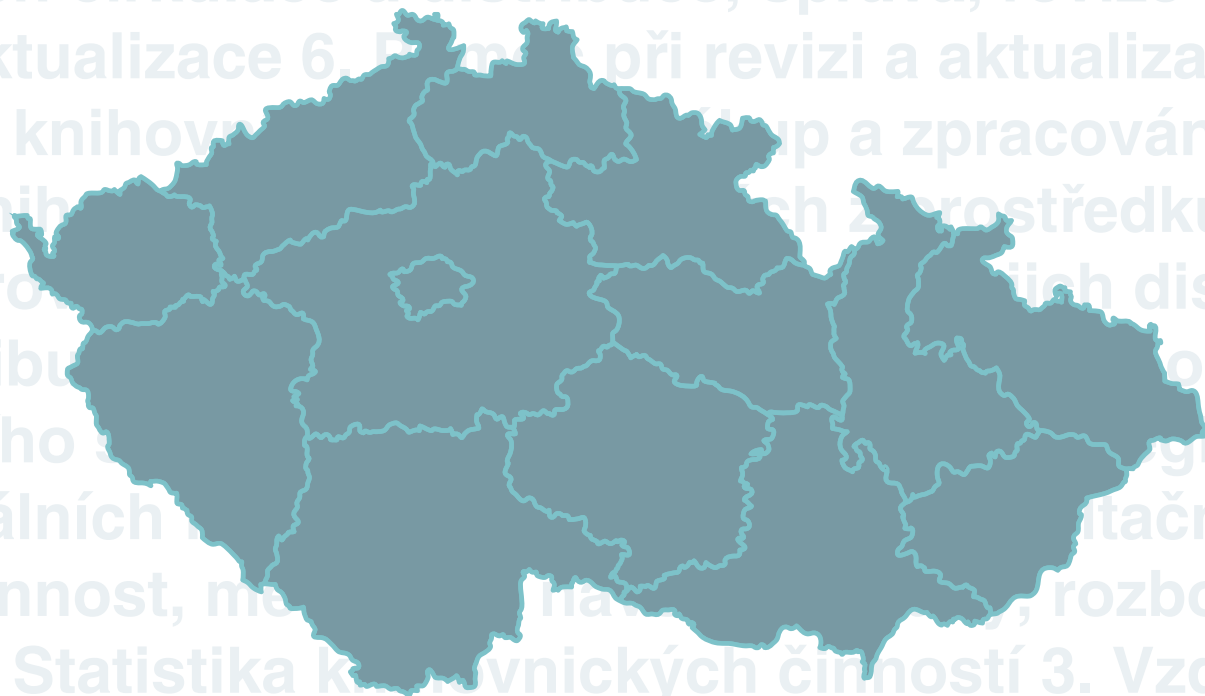

Regionální funkce knihoven 2020

Výroční zpráva o plnění
regionálních funkcí
krajských knihoven
na území ČR za rok 2020

Zpracováno na základě ročních zpráv o výkonu regionálních funkcí v roce 2020 v jednotlivých krajích ČR, poskytnutých krajskými knihovnami.

Knihovnický institut
Národní knihovna ČR,
Praha červen 2021

Obsah

1	Hlavní závěry programu regionálních funkcí v roce 2020.....	4
2	Úvod.....	6
3	Vliv pandemie Covid-19 na činnost knihoven.....	8
4	Financování regionálních funkcí (RF)	12
	4.1. Finanční náklady na výměnný fond (VF)	16
	4.2. Mzdové náklady	18
5	Podmínky fungování programu regionálních funkcí (RF)	20
	5.1 Obsluhované knihovny.....	20
	5.2 Personální zajištění	21
	5.3 Doprava v rámci výkonu RF.....	22
6	Plnění výkonu regionálních funkcí	23
	6.1 Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozborů.....	23
	6.2 Statistika knihovnických činností.....	26
	6.3 Vzdělávání knihovníků, semináře, porady.....	27
	6.4 Podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit.....	32
	6.5 Tvorba výměnných knihovnických fondů, jejich cirkulace a distribuce, správa, revize a aktualizace	
	6.6 Pomoc při revizi a aktualizaci knihovnických fondů (KF)	34
	6.7 Nákup a zpracování knihovnických fondů pořízených z prostředků provozovatele knihovny (obce) a jejich distribuce	38
	6.8 Servis automatizovaného knihovnického systému (AKS) využívaného pro výkon regionálních funkcí..	39
7	Přílohy	44

1 Hlavní závěry programu regionálních funkcí v roce 2020

Výkon regionálních funkcí (dále RF) knihoven se řídí knihovním zákonem¹ a Metodickým pokynem Ministerstva kultury ČR pro výkon RF.² Program podpory veřejným knihovnám nepřetržitě funguje od roku 2002. V kompetenci jednotlivých krajů je od roku 2005.

1.1 Finanční zajištění

Rok 2020 byl s ohledem na financování pozitivní. Krajská dotace byla ve výši 146 042 509 Kč. Tato částka vzhledem k inflaci a růstu mezd není na potřebné výši pro pokrytí všech služeb, které zahrnují výkon RF. Přestože se financování RF v rámci celé ČR postupně zlepšuje, některé kraje³ se s dlouhodobým podfinancováním musí vyrovnávat neustále, protože se výše dotace ve všech krajích ještě nedostala na úroveň z roku 2005. To způsobuje nerovnosti v rozsahu a kvalitě služeb poskytovaných veřejným knihovnám v rámci České republiky. Částka na jednoho obyvatele na výkon regionálních funkcí v jednotlivých krajích je velmi rozdílná, pohybuje se v rozmezí 11–25 Kč.⁴

Celková finanční dotace na výkon regionálních funkcí, kterou poskytly knihovnám kraje ze svých rozpočtů, činila 157 131 887 Kč. Kromě krajské dotace, která představuje stěžejní část, jsou v menším měřítku regionální funkce dotovány i z jiných zdrojů, především z rozpočtů krajských knihoven a jiných grantových programů kraje.

Nezanedbatelnou částku financování regionálních funkcí tvoří příspěvky samotných obcí na budování výměnného fondu. V roce 2020 to bylo 4 966 444 Kč.

1.2 Personální zajištění

Počet všech pracovníků, kteří v roce 2020 zajišťovali služby v rámci RF, činil 222,9 pracovního úvazku. To je o 46,5 pracovních úvazků méně než v roce 2005. Souvisí to i s počtem knihoven, které připadají na jednoho metodika. Situace v krajích se výrazně liší, tradičně nejvyšší počet knihoven na jednoho metodika je v kraji Středočeském a Pardubickém. Tato skutečnost znamená jejich nadměrné pracovní zatížení, které ohrožuje kvalitu poskytovaných služeb.

1.3 Plnění výkonu regionálních funkcí

Poradenská a konzultační činnost je trvale velmi žádanou a důležitou službou, která zásadně ovlivňuje úroveň a dostupnost služeb v knihovnách. Počty konzultací i metodických návštěv rostou každý rok. Jsou projevem nezastupitelnosti RF v regionech a významu práce metodiků v knihovnách. V roce 2020 byly konzultace často zaměřeny na způsob zajištění služeb v době pandemie (karanténa knih, dodržování hygienických nařízení, bezkontaktní půjčování...). Metodické návštěvy jsou velmi důležitou součástí výkonu RF. Výraznější pokles počtu metodických návštěv v roce 2020, byl způsoben celostátním uzavřením knihoven.

Zajištění celoživotního vzdělávání knihovníků má nezastupitelnou úlohu v poskytování kvalitních služeb. Jedním ze základních předpokladů, aby knihovna dobře plnila svou funkci (úroveň služeb), je kvalifikovaný knihovník. První vlna nemoci Covid-19, vyhlášení nouzového stavu a s ním spojená přísná hygienická opatření na jaře roku 2020 prakticky zastavily veškeré aktivity knihoven včetně vzdělávání pracovníků. Na podzimní vlnu už byly knihovny lépe připraveny. Velmi rychle se dokázaly přizpůsobit aktuálním podmínkám a část svých aktivit včetně vzdělávání přesunuly do virtuálního prostoru. Přesto byl pokles uskutečněných vzdělávacích akcí značný. Důležitými faktory poklesu účastníků na vzdělávacích akcích byla neznalost práce s komunikačními nástroji v online prostředí, případně nevyhovující počítačová technika.

Podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit je relativně nová služba v rámci výkonu RF, která byla nadefinována v aktualizovaném Metodickém pokynu pro výkon RF v roce 2019.⁵ Cílem služby je podpora transformace knihoven na informační, vzdělávací, kulturní a komunitní centra obcí. Souběžně s Metodickým pokynem pro výkon RF byl aktualizován také Standard pro dobrou knihovnu, ve kterém přibyl hodnotící kritérium: „Vzdělávací, kulturní a komunitní aktivity knihoven“, které stanovuje doporučený počet akcí v knihovně za rok podle počtu obsluhované populace v obci. Služba je rozdělena do dvou základních částí, a to na pomoc praktickou a metodickou. Praktickou pomocí se rozumí pomoc konkrétní knihovně při organizaci konkrétní akce. Například pomoc s propagací

1 Zákon č. 257 ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). In: Sběrka zákonů České republiky. 2001, částka 98. Dostupné také z: https://ipk.nkp.cz/legislativa/01_LegPod/knihovni-zakon-257-2001-sb.-a-navazne-provadecci-prepisy

2 Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky. Ministerstvo kultury České republiky [online]. Praha: MK ČR, 2019 [cit. 2020-3-18]. Dostupné z: https://www.mkcr.cz/doc/cms_library/2019_metodicky_pokyn_mk_rf-11474.pdf

3 Středočeský, Ústecký, Plzeňský, Pardubický

4 Například: Středočeský, Ústecký = 11 Kč / 1 obyvatele; Jihočeský = 25 Kč / 1 obyvatele, Vysočina = 23 Kč / 1 obyvatele

5 Před rokem 2019 byla podpora vzdělávacích a kulturních aktivit součástí metodického poradenství.

(příprava letáků (plakátů), upozornění na akci do okolních knihoven...), zajištění lektora, účast metodika při realizaci akce a další. Metodickou pomocí se rozumí například náslechy knihovníků při akcích v krajských nebo pověřených knihovnách, doporučování vhodných způsobů práce s dětmi i dospělými (sdílení příkladů dobré praxe), praktické semináře, vzdělávání, metodické návštěvy, konzultace. Vzhledem k tomu, že první rok poskytování této služby byl výrazně poznamenán nemocí Covid-19 a s ní spojenými opatřeními, nebylo možné dobře nastartovat především praktickou podporu. Přesto krajské a pověřené knihovny v rámci svých velmi omezených možností knihovně ve svých regionech službu poskytovaly.

Tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce. Budování VF je stěžejní služba, která je nejen velmi žádaná, ale také ekonomicky velmi výhodná. Tím, že výměnný fond cirkuluje v jednotlivých obsluhovaných knihovnách, je jeho budování a využívání efektivní. Výměnné soubory tvoří podpůrnou část základních fondů obsluhovaných knihoven. Z toho důvodu je nutné budovat kvalitní a různorodý výměnný fond. Jeho financování je vícedrožové, vedle hlavního zdroje z krajských dotací jsou podstatné i příspěvky obcí, které tvoří 13 % z celkových nákladů vynaložených na tuto službu. Za posledních šest let mají roční přírůstky sestupnou tendenci. To je jeden z faktorů, který ukazuje na nedostatečné finanční zajištění celkového výkonu RF.

Cirkulační výměnné soubory v roce 2020 využilo 84 % všech obsluhovaných knihoven. Tato služba je závislá na budování kvalitních výměnných fondů. Přesto, že došlo celkově k mírnému poklesu z důvodu celostátního uzavření knihoven, byl zájem o službu cirkulačních souborů velký.

Pomoc při revizích a aktualizacích knihovních fondů nabývá stále většího významu i s ohledem na zavádění automatizovaných knihovních systémů (AKS) v obecních (neprofesionálních⁶) knihovnách. Dlouhodobé uzavření knihoven značně omezilo provádění této služby, přesto v roce 2020 bylo obslouženo 958 knihoven.

Obsluhované knihovny využívají možnosti nechat si nakoupit a odborně zpracovat své vlastní knihovní fondy. Každý rok obce průměrně ze svých rozpočtů uvolní 14 000 000 Kč na nákup vlastních fondů. V roce 2020 krajské nebo pověřené knihovny obsloužily 886 knihoven.

Servis automatizovaných knihovních systémů (AKS) je dynamicky se rozvíjející služba, kterou každý rok využívá více knihoven. Hlavním důvodem je systematické zavádění AKS do malých knihoven především díky podpoře podprogramu VISK 3. V roce 2020 využilo tuto službu 41 % obsluhovaných knihoven. Aby služba byla i nadále ekonomicky výhodná, je nutné postupovat v jednotlivých regionech jednotně a využívat regionálních automatizovaných knihovních systémů.

6 Neprofesionální knihovna je základní knihovna provozovaná příslušným orgánem obce s pracovním úvazkem knihovníka do 15 hodin týdně.

2 Úvod

Regionálními funkcemi se dle § 2 písm. h) zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon⁷) rozumí služba zaručující všem občanům dostupnost veřejných knihovnických a informačních služeb ve všech místech České republiky a přispívá k vyrovnání rozdílů v kvalitě těchto služeb obyvatelům měst a malých obcí.

Regionální funkce knihoven jsou souborem podpůrných služeb, které poskytují krajské knihovny ve spolupráci s většími městskými knihovnami v kraji, tzv. pověřenými knihovnami. Služby jsou poskytovány menším městským a především obecním knihovnám v příslušném kraji. V počátcích podpory regionálních funkcí knihoven byly dotace na jejich výkon poskytovány centrálně Ministerstvem kultury ČR.⁸ V souladu s novelou zákona o rozpočtovém určení daní přešla odpovědnost za jejich výkon a financování od roku 2005 na kraje. Počínaje tímto rokem až do současnosti jsou dotace na výkon regionálních funkcí knihoven zajišťovány z rozpočtu krajů. Koordinace regionálních funkcí kraji také vyplývá z knihovního zákona.

Výkon regionálních funkcí se řídí kromě knihovního zákona také Metodickým pokynem Ministerstva kultury ČR pro výkon RF⁹, který byl vydán v roce 2005 a poté novelizován v letech 2011, 2014 a 2019.

2.1 Cíle regionálních funkcí knihoven:

1. Zajištění dostupnosti a rozvoje veřejných knihovnických a informačních služeb ve všech místech České republiky v souladu s celostátní koncepcí rozvoje knihoven.
2. Vyrovnání rozdílů v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb obyvatelům měst a malých obcí s přihlédnutím k jejich specifickým.
3. Zajištění kvality a kontinuity veřejných knihovnických a informačních služeb v návaznosti na informační potřeby uživatelů a v souladu s Metodickým pokynem Ministerstva kultury ČR k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky (dále Standard veřejných knihovnických a informačních služeb).¹⁰
4. Odstranění nežádoucích diferencí v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb mezi jednotlivými regiony a kraji.
5. Účelná dělba práce a koordinace odborných činností v kraji.
6. Efektivní využití veřejných finančních prostředků.
7. Garance průběžné aktualizace knihovního fondu knihoven provozovaných obcemi.¹¹
8. Udržení odborného standardu služeb v knihovnách regionu.
9. Garance kvalifikačního růstu pracovníků knihoven (celoživotní vzdělávání).¹²

Pro zajištění rovnoměrného výkonu regionálních funkcí v systému knihoven¹³ je stanoven standard jednotlivých druhů služeb, jimiž jsou regionální funkce naplňovány. Standard upravuje kvalitativní a kvantitativní parametry výkonu těchto služeb. Při jeho aplikaci se přihlíží ke konkrétním podmínkám a specifickým jednotlivých krajů a jejich regionů.

Standard představuje soubor nároků na způsob a úroveň poskytování služeb, jimiž jsou naplňovány regionální funkce krajskými a pověřenými knihovnami:

1. Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozborů
2. Statistika knihovnických činností
3. Vzdělávání knihovníků, semináře a porady
4. Podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit
5. Tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce, správa, revize a aktualizace

7 Zákon 257/2001 Sb. ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). Dostupné z: <https://bit.ly/2APPmYN>

8 Od roku 2002 do roku 2004 včetně.

9 Metodický pokyn MK ČR k zajištění výkonu RF (2019); dostupné z: <https://bit.ly/3dQzROO>

10 Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky; dostupné z: <https://bit.ly/2UrobKE>

11 Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu doplňování a aktualizace knihovního fondu pro knihovny zřizované a/nebo provozované obcemi na území České republiky. 1. vydání. Praha: Národní knihovna České republiky - Knihovnický institut, 2017. 20 stran. ISBN 978-80-7050-689-9.; dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/docs/standard-pro-dobry-knihovni-fond>

12 Koncepce celoživotního vzdělávání knihovníků (CŽV). Knihovna plus [online], 2017, 13(1) [cit. 2018-06-21]. ISSN 1801-5948; dostupné z: <https://bit.ly/2BT3st1>

13 Pokud je použit termín „knihovna“, vztahuje se toto označení na všechny knihovny evidované u Ministerstva kultury podle zákona č. 257/2001 Sb.

-
6. Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů
 7. Nákup a zpracování knihovních fondů pořízených z prostředků provozovatele knihovny (obce) a jejich distribuce
 8. Servis automatizovaného knihovního systému využívaného pro výkon regionálních funkcí

3 Vliv pandemie Covid-19 na činnost knihoven

V roce 2020 čelil celý svět, Českou republiku nevyjímaje, pandemii nemoci Covid-19. Tato skutečnost významným způsobem ovlivnila činnost knihoven v celé ČR.

Jaro 2020

První případy onemocnění na českém území byly potvrzeny 1. března 2020. Od 12. března do 27.5.2020 byl vyhlášen nouzový stav¹⁴ s celou řadou omezení pro všechny občany.

S účinností od 14. března se uzavřela velká část služeb, maloobchodního prodeje a uzavřeny byly také knihovny.¹⁵ K jejich opětovnému otevření pro veřejnost došlo na základě vládního usnesení¹⁶ od 27. dubna při dodržení přísných hygienických opatření. Informace o tom, kdy budou knihovny znovu otevřeny pro veřejnost, byly poměrně nejasné. Ještě ve středu 22. dubna 2020 se s otevřením v nejbližší době nepočítalo (knihovny měly být otevřeny až počátkem června), ale již ve čtvrtek 23. dubna bylo na základě vládního usnesení rozhodnuto, že knihovny budou mít možnost otevřít v pondělí 1. dubna. Tato náhlá a nečekaná změna byla pro řadu knihoven komplikací. Některé knihovny měly rozpracované interní činnosti, a tak otevřely pro veřejnost v pozdějším termínu.

Ústřední knihovnická rada vydala *Doporučení pro provoz knihoven od 18.5.2020*¹⁷. Cílem bylo pomoci se základními provozními podmínkami veřejných knihoven po skončení nouzového stavu za nutnosti dodržování protiepidemických opatření a doporučení. Obsahovalo ucelený soubor informací, jak postupovat při otevření knihoven pro veřejnost. Zpřesňoval podmínky, které měly být dodržovány při vstupu do knihovny, jako například: pohyb v jejích prostorách, úpravy provozní doby, provádění pravidelné dezinfekce prostor, dodržování hygienických pravidel pro návštěvníky i zaměstnance, práce s fondem (doporučena karanténa vrácených knih po dobu 48 hodin) aj.

Jarní uzavření knihoven trvalo 44 kalendářních dní. Všechny naplánované kulturní, vzdělávací a další aktivity pro veřejnost byly zrušeny nebo odloženy. Řada knihoven se v tomto období zaměřila na interní činnosti, na které při běžném provozu nezbývá mnoho času, jako například revize a aktualizace knihovnických fondů, úpravy interiérů, malé rekonstrukce aj. Knihovny v místech své působnosti pomáhaly s šitím roušek, kterých bylo v jarním období nedostatek, v rámci akce Tiskne celé Česko pomoci 3D tiskárny vyráběly ochranné obličejové štíty pro zdravotníky.

Jako první a základní rozcestník s informacemi vznikl na webové stránce Knihovnického institutu Národní knihovny ČR soubor dokumentů, doporučení a platných nařízení s názvem *Knihovny a koronavirus*.¹⁸ Jde o ucelený komplex informací, které se vážou na omezení a ochranná opatření v knihovnách v rámci pandemie Covid-19. Stránka obsahuje několik bloků informací (např. Služby knihoven v digitálním prostředí, Služby knihoven a autorský zákon, Ochranné pomůcky, Financování knihoven, Knihovny v zahraničí aj.), které řeší aktuální otázky ke koronaviru. Je průběžně doplňována aktuálními údaji pro knihovny v době koronavirů.

Velkým pomocníkem pro knihovny a především pro jejich uživatele byl Centrální portál knihoven [Knihovny.cz](https://knihovny.cz)¹⁹, který hned v březnu vytvořil webovou stránku *Knihovny proti viru „Knihovnyprotiviru jsme spustili při uzavření knihoven v březnu 2020. Podařilo se nám shromáždit nejen obsah z knihoven, ale také mnoho dalšího digitálního obsahu, který poskytli jeho producenti zdarma. Byla to doba nadšené spolupráce, kdy jsme se chtěli postavit covidu a přispět k jeho porážce. A i když tady Covid-19 stále je, ze zpětné vazby od vás víme, že jsme vám pomáhali nalézt potřebné zdroje pro práci, studium i zábavu.*²⁰ Stránka byla později přejmenována na [Online.knihovny.cz](https://online.knihovny.cz).²¹ Na jednom místě jsou shromažďovány služby a zdroje, které svým uživatelům knihovny nabízí pomocí internetu.

V této dlouhotrvající a bezprecedentní situaci se knihovny musely rychle zorientovat. To znamenalo rychlou transformaci do virtuálního prostoru. Pracovníci knihoven se učili pracovat s online komunikačními platformami, které umožňovaly rychlou komunikaci při řešení nastalé situace. Práce z domova, která byla do této doby zaměstnaneckým benefitem, se stala nedílnou součástí práce knihovníků.

Pravidla pro činnost knihoven byla postupně mnohokrát upravována, a to dle: Vládních usnesení související s bojem proti epidemii koronaviru – 2020²²

14 Usnesení vlády české republiky ze dne 12. března 2020 č. 194

15 Usnesení vlády České republiky ze dne 14. března č.211

16 Usnesení vlády České republiky ze dne 23. dubna č. 453

17 Doporučení ÚKR k provozu knihoven od 18.5.2020; dostupné z: https://ipk.nkp.cz/docs/covid-19/DoporučeníUKR_18_5_2020_WEB.docx

18 Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/koronavirus-1/koronavirus>

19 Dostupné z: <https://www.knihovny.cz/>

20 Knihovnyprotiviru; dostupné z: <https://protiviru.knihovny.cz/>

21 Dostupné z: <https://online.knihovny.cz/>

22 Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/epidemie-koronaviru/dulezite-informace/vladni-usneseni-souvisejici-s-bojem-proti-epidemii-koronaviru---rok-2020-186999/>

Od 27. dubna

- „zajistit, aby pracovníci knihoven nosili rukavice při kontaktu s knihami a dalším podobným zbožím
- u vstupu do knihovny zákazník provede dezinfekci rukou, přičemž dezinfekční prostředek zajistí provozovatel knihovny
- aktivně bránit tomu, aby se zákazníci zdržovali v kratších vzdálenostech, než jsou 2 metry,
- zajistit řízení front čekajících zákazníků, a to jak uvnitř, tak před provozovnou, zejména za pomoci označení prostoru pro čekání a umístění značek pro minimální rozestupy 2 metry mezi zákazníky,
- umístit dezinfekční prostředky u často dotýkaných předmětů (především kliky, zábradlí, nákupní vozíky) tak, aby byly k dispozici pro zaměstnance i zákazníky provozoven a mohly být využívány k pravidelné dezinfekci,
- zajistit, aby pracovníci provozoven nosili rukavice při kontaktu se zbožím a při přijímání plateb od zákazníků,
- zajistit informování zákazníků o výše uvedených pravidlech, a to zejména prostřednictvím informačních plakátů u vstupu a v provozovně, popřípadě sdělováním pravidel prostřednictvím reproduktorů v provozovně“²³

Od 18. května

„S účinností ode dne 18. května 2020 od 00:00 hod. do 25. května 2020 do 0:00 hod. se zakazují nebo omezují slavnosti, divadelní a filmová představení, sportovní a jiná shromáždění a trhy tak, že se

I. zakazuje

- a) pobývat na veřejně dostupných místech v počtu více než deseti osob, s výjimkou členů domácnosti, výkonu povolání, podnikatelské nebo jiné obdobné činnosti, účasti na pohřbu, a mít odstup od jiných osob menší než 2 metry,
- b) konzumovat potraviny včetně nápojů na veřejnosti v místě jejich prodeje nikoli v nezbytně nutných případech pro potřeby nezbytného občerstvení, jedná-li se o potraviny určené k bezprostřední konzumaci, a v takovém případě pobývat za účelem jejich konzumace od prodejny, výdejového okénka apod. méně než 10 metrů;

II. zakazuje, není-li tímto nebo jiným krizovým opatřením stanoveno jinak, divadelní, hudební, filmová a další umělecká představení, sportovní, kulturní, náboženské, spolkové, taneční, tradiční a jim podobné akce a jiná shromáždění, výstavy, slavnosti, poutě, přehlídky, ochutnávky, trhy a veletrhy, vzdělávací akce, oslavy, a to jak veřejné, tak soukromé, s účastí přesahující ve stejný čas 100 osob; tento zákaz se nevztahuje na schůze, zasedání a podobné akce ústavních orgánů, orgánů veřejné moci, soudů a jiných veřejných osob, které se konají na základě zákona;

...

IV. omezuje

- a) konání hromadných akcí ve venkovních i vnitřních prostorách s účastí nejvýše ve stejný čas 100 osob tak, že musí být dodržována následující pravidla: – je zachováván odstup mezi osobami nejméně 2 metry, s výjimkou členů domácnosti, – je k dispozici nádoba s dezinfekčním prostředkem na dezinfekci rukou;

...“²⁴

Od 25. května

„S účinností ode dne 25. května 2020 od 00:00 hod. do odvolání tohoto mimořádného opatření se zakazují nebo omezují slavnosti, divadelní a filmová představení, sportovní a jiná shromáždění a trhy tak, že se I. zakazuje, není-li tímto nebo jiným krizovým opatřením stanoveno jinak, divadelní, hudební, filmová a další umělecká představení, sportovní, kulturní, náboženské, spolkové, taneční, tradiční a jim podobné akce a jiná shromáždění, výstavy, slavnosti, poutě, přehlídky, ochutnávky, trhy a veletrhy, vzdělávací akce, oslavy, a to jak veřejné, tak soukromé, s účastí přesahující ve stejný čas 300 osob; tento zákaz se nevztahuje na schůze, zasedání a podobné akce ústavních orgánů, orgánů veřejné moci, soudů a jiných veřejných osob, které se konají na základě zákona;

II. omezuje a) konání hromadných akcí ve venkovních i vnitřních prostorách s účastí nejvýše ve stejný čas 300 osob tak, že musí být dodržována následující pravidla: – je zachováván odstup mezi osobami nejméně 2 metry, s výjimkou členů domácnosti nebo osob blízkých (dále jen „členové domácnosti“), – je k dispozici nádoba s dezinfekčním prostředkem na dezinfekci rukou;

...“²⁵

23 Usnesení vlády České republiky ze dne 23. dubna č. 453

24 Usnesení vlády České republiky ze dne 11. května 2020 č. 537 k vydání některých mimořádných opatření Ministerstva zdravotnictví, dostupné z: <https://bit.ly/3u6b7th>

25 Usnesení vlády České republiky ze dne 18. května 2020 č.555 příloha č.1

Od 8. června

„S účinností ode dne 8. června 2020 od 00:00 hod. do odvolání tohoto mimořádného opatření se zakazují nebo omezují slavnosti, divadelní a filmová představení, sportovní a jiná shromáždění a trhy tak, že se

I. zakazuje, není-li tímto nebo jiným krizovým opatřením stanoveno jinak, divadelní, hudební, filmová a další umělecká představení, sportovní, kulturní, náboženské, spolkové, taneční, tradiční a jim podobné akce a jiná shromáždění, výstavy, slavnosti, poutě, přehlídky, ochutnávky, trhy a veletrhy, vzdělávací akce, oslavy, a to jak veřejné, tak soukromé, s účastí přesahující ve stejný čas 500 osob; tento zákaz se nevztahuje na schůze, zasedání a podobné akce ústavních orgánů, orgánů veřejné moci, soudů a jiných veřejných osob, které se konají na základě zákona;

II. omezuje

III. a) konání hromadných akcí ve venkovních i vnitřních prostorách s účastí nejvýše ve stejný čas 500 osob tak, že musí být dodržována následující pravidla: – je zachováván odstup mezi osobami nejméně 2 metry, s výjimkou členů domácnosti nebo osob blízkých (dále jen „členové domácnosti“), – je k dispozici nádoba s dezinfekčním prostředkem na dezinfekci rukou;

...²⁶

Od 15. června

„S účinností ode dne 15. června 2020 od 0:00 hod. do odvolání tohoto mimořádného opatření se zakazují nebo omezují slavnosti, divadelní a filmová představení, sportovní a jiná shromáždění a trhy tak, že se

I. zakazují divadelní, hudební, filmová a další umělecká představení, sportovní, kulturní, náboženské, spolkové, taneční, tradiční a jim podobné akce a jiná shromáždění, výstavy, slavnosti, poutě, přehlídky, ochutnávky, trhy a veletrhy, vzdělávací akce, oslavy, a to jak veřejné, tak soukromé, s účastí přesahující ve stejný čas 500 osob; tento zákaz se nevztahuje:

a) na schůze, zasedání a podobné akce ústavních orgánů, orgánů veřejné moci, soudů a jiných veřejných osob, které se konají na základě zákona,

b) na shromáždění konaná podle zákona č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím, ve znění pozdějších předpisů,

c) na hromadné akce konané ve stavebně členěných areálech (sportovní stadion, veletržní areál apod.), v jejichž případě se zakazuje účast přesahující ve stejný čas 500 osob v každém ze stavebně oddělených sektorech areálu s tím, že je celý areál rozdělen do nejvýše pěti stavebně oddělených sektorů, z nichž každý má svůj vstup z venkovních prostor a účastníci nemohou jinak přecházet mezi sektory; v případě prostor osazených sedadly (např. hlediště sportovního stadionu apod.) se omezuje sezení tak, že účastníci hromadné akce sedí jen v každé druhé řadě a v takové řadě mohou sedět tak, že je od jiných osob bude oddělovat alespoň jedno volné sedadlo,

II. omezuje

a) konání hromadných akcí ve vnitřních prostorách tak, že musí být dodržována následující pravidla: – je zachováván odstup mezi osobami nejméně 2 metry a současně účastníci hromadné akce nosí ochranný prostředek dýchacích cest, který brání šíření Str. 2 z 6 kapének, s výjimkou členů domácnosti nebo osob blízkých (dále jen „členové domácnosti“), – pro účastníky je k dispozici dezinfekční prostředek na dezinfekci rukou

b) konání hromadných akcí ve venkovních prostorách tak, že musí být dodržována následující pravidla: – je zachováván odstup mezi osobami nejméně 1,5 metru s výjimkou členů domácnosti, – v případě, že se účastníci hromadné akce vyskytují v bližší vzdálenosti než 1,5 metru, pak nosí ochranný prostředek dýchacích cest, který brání šíření kapének, s výjimkou členů domácnosti, – pro účastníky je k dispozici dezinfekční prostředek na dezinfekci rukou

...²⁷

Letní měsíce byly ve znamení rozvolňování hygienických opatření a postupného navracení k běžnému životu všech občanů ČR.

Podzim 2020

Na přelomu července a srpna začaly opět narůstat počty nakažených a nemocných nemocí Covid-19. V září se ČR zařadila mezi nejhůře zasažené země Evropy. **Nouzový stav byl opět vyhlášen 5. října 2020 . Knihovny se pro**

26 Usnesení vlády České republiky ze dne 1. června 2020 č. 605; příloha č. 3

27 Usnesení vlády České republiky ze dne 15. června 2020 č. 664, ochranné opatření Ministerstva zdravotnictví č.j. MZDR 20599/2020-8/MIN/KAN, ze dne 12. června 2020, *Mimořádné opatření—zákaz-a-omezení-hromadných-akcí-nad-500-osob-s-výjimkami-s-účinností-od-15.-6.-2020-do-odvolání.pdf* (mzcr.cz)

veřejnost znovu uzavřely od 22. října 2020²⁸ do 22. listopadu 2020²⁹ (32 kalendářních dní). Od 23.11. do 31.12. se pro veřejnost otevřely takto: „*Vláda s účinností ode dne 23. listopadu 2020 od 00:00 hod. do dne 23. prosince 2020 do 23:59 hod. ... II. Omezuje ... provoz knihoven tak, že se zakazuje jiný výdej než předem objednaných výpůjček a jejich vracení přes výdejní okénko nebo bezkontaktně ...*“³⁰

Po zkušenosti z jarního uzavření už se knihovny přizpůsobily nastalé situaci mnohem pružněji. Hledaly nové cesty, jak alespoň část svých služeb nabídnout uživatelům prostřednictvím virtuálního prostoru. Naplánované besedy, přednášky a další aktivity přesunuly prostřednictvím živého vysílání, streamování nebo nahrávání na sociální sítě. Navázaly spolupráci se školami a infromatické lekce uskutečňovaly pomocí komunikačních platforem. V řadě knihoven si mohli čtenáři prostřednictvím online katalogů knihoven půjčovat e-knihy ve větším množství, než byli zvyklí, objednávat tištěné dokumenty, které jim byly doručovány prostřednictvím rozvážkové služby v souladu s hygienickými opatřeními (bezkontaktně). V rámci nových služeb knihovny umožnily registraci nových čtenářů online, platit registrační poplatky převodem. Takto zaregistrovaný uživatel mohl využívat online služby knihovny. Teprve po fyzickém ztotožnění měl možnost využívat všech služeb včetně absenčních výpůjček. Řada knihoven se připravovala na návrat uživatelů do vnitřních prostor například tím, že umožnila provádět veškeré platby bezkontaktně pomocí platební karty. Do této doby byla tato služba v knihovnách spíše výjimečná.

Online prostředí vytvořilo širokou nabídku vzdělávání pro pracovníky knihoven bez ohledu na místo pořádání. Odpadlo dojíždění do konkrétního místa. To dávalo knihovníkům daleko více možností ve výběru vzdělávacích aktivit. Velká část z nich byla nahrávána a sdílena například pomocí YouTube kanálu pro možnost zpětného (pozdějšího) shlédnutí. To vnímáme jako velký přínos, který si jistě knihovníci rádi zachovají i do budoucna. Díky online komunikačním platformám, se mohly uskutečnit tradiční akce jako například konference Knihovny současnosti³¹ pro pracovníky knihoven i odbornou veřejnost.

V celkovém součtu byly knihovny v roce 2020 na základě vládních opatření úplně uzavřené pro veřejnost 76 kalendářních dní.

Výkon regionálních funkcí významně ovlivnila omezená činnost knihoven. V době jejich uzavření nemohly být poskytovány některé služby, a to: metodické návštěvy, cirkulace výměnných souborů, pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů, praktická podpora vzdělávacích kulturních a komunitních aktivit. Knihovny ale i přesto poskytovaly metodickou pomoc svým obsluhovaným knihovnám, dále nakupovaly nové knihy do výměnných souborů, zpracovávaly dokumenty nakoupené z prostředků obcí, připravovaly se na vzdělávací i kulturní akce, v mnohých případech podpořené dotacemi z grantových programů. Na webových stránkách a sociálních sítích byly zveřejňovány novinky ve fondech knihoven, byly sdíleny zajímavé aktivity, soutěže pro děti i dospělé, streamovány zajímavé rozhovory a další akce.

28 Usnesení vlády České republiky ze dne 30. září 2020 č. 957

29 Usnesení vlády České republiky ze dne 21. října 2020 č. 1079

30 Usnesení vlády České republiky ze dne 14. prosince 2020 č. 1332

31 Dostupné z: <https://sdruk.cz/sbornik-z-knihoven-soucasnosti-2020/>

4 Financování regionálních funkcí (RF)

Zásady pro rozdělení finančních prostředků na výkon regionálních funkcí knihoven určuje Metodický pokyn MK ČR k zajištění výkonu RF knihoven a jejich koordinaci na území ČR.

V jednotlivých krajích plní a koordinuje výkon regionálních funkcí vybraných základních knihoven krajská knihovna.³² **Povinností krajů je zajistit z peněžních prostředků svých rozpočtů plnění těchto funkcí, přičemž finanční prostředky přešly na kraje k 1. 1. 2005 novelou zákona o rozpočtovém určení daní,³³ a to i s uvedením konkrétní výše peněžní částky pro každý kraj.** Na rozhodnutí kraje bylo, jakou finanční částku převede na příslušnou krajskou knihovnu. Od tohoto data je zcela na krajských zastupitelstvech, jak podpoří fungování RF v kraji.

První rok financování prostřednictvím krajů byl poznamenán snížením celkové částky převedené od státu, respektive od MK ČR. V následujících letech se částka pomalu zvyšovala. Rok 2009 znamenal v celkovém součtu za ČR dorovnání finančních prostředků, které stát krajům převedl v roce 2005. Ale v následujícím roce 2010 začal opět jejich pokles, a to z 133,5 mil. Kč na 115,7 mil. Kč. V dalších letech (r. 2011–2014) částka určená na RF postupně klesala až na 108 mil. Kč. Od roku 2015 dochází k obrátu. Krajská dotace se zvyšuje meziročně o 4,2 mil. Kč. Navyšování pokračuje i v dalších letech. Rok 2018 představoval návrat do roku 2005 (r. 2009), krajská dotace se dostala zpět na částku, kterou převáděl stát na kraje. Ale s ohledem na inflaci, zvyšování cen a platů tato částka již neznamená dostačující objem financí.

V roce 2020 byla za celou ČR poskytnuta dotace na výkon regionálních funkcí z rozpočtu krajů částka 146 042 509 Kč; to je o 6 531 060 Kč více než v roce 2019.

Výkon RF je poznamenán dlouhodobým podfinancováním, na které každoročně upozorňujeme, viz tabulka č.1

Vývoj financování RF z krajských dotací r. 2005–2020

ROK	Krajská dotace
2005 stát	133 495 000
2005 kraje	127 187 000
2006	128 187 000
2007	128 365 000
2008	132 135 000
2009	133 540 000
2010	115 709 000
2011	114 751 000
2012	109 038 000
2013	108 600 000
2014	108 046 000
2015	112 206 000
2016	114 424 597
2017	123 101 090
2018	133 354 227
2019	139 511 449
2020	146 042 509

Tabulka 1

32 Funkci krajské knihovny plní v Jihomoravském kraji Moravská zemská knihovna v Brně, zřízená Ministerstvem kultury a na území hlavního města Prahy Městská knihovna v Praze, zřízená hlavním městem Prahou.

33 Zákon č. 1/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní), ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony. Částka 1 Sbírký zákonů 2005, str. 1–6.

Přesto, že se financování RF v rámci celé ČR postupně zlepšuje, některé kraje se s dlouhodobým podfinancováním musí vyrovnávat neustále. Především v krajích Středočeský, Ústecký, Plzeňský a Pardubický se výše dotace ještě nedostala na úroveň z roku 2005, viz tabulka č.2

Vývoj financování RF z krajských dotací v jednotlivých krajích v mil. Kč, r. 2005, 2019, 2020

Kraj	r. 2005	r. 2019	r. 2020
PHA	2,9	2,4	2,8
SČ	19,3	14,0	15,3
JČ	11,8	16,0	16,0
PL	8,6	7,5	8,0
KV	3,7	5,2	5,1
ÚL	10,2	9,0	9,0
LIB	5,3	6,7	7,1
HK	8,8	8,8	10,1
PA	8,2	6,5	6,5
VYS	10,2	10,3	11,5
JM	13,6	16,0	16,0
OL	9,9	11,9	12,8
ZL	8,6	8,4	9,2
MS	12,6	16,8	16,7
Celkem	133,5	139,5	146,0

Tabulka 2

Financování RF z krajských dotací v krajích v přepočtu na jednoho obyvatele r.2020

Kraj	Počet obyvatel ³⁴	Krajská dotace	Kč/1 obyvateľ
PHA	1 325 280	2 819 915	2,1 ³⁵
SČ	1 388 185	15 303 901	11,0
JČ	643 408	16 000 000	24,9
PL	590 461	8 000 000	13,5
KV	294 331	5 101 545	17,3
ÚL	819 713	9 000 000	11,0
LIB	443 842	7 075 983	15,9
HK	551 343	10 098 590	18,3
PA	523 054	6 500 000	12,4
VYS	509 817	11 472 000	22,5
JM	1 192 698	16 000 000	13,4
OL	631 836	12 822 000	20,3
ZL	581 862	9 156 048	15,7
MS	1 198 534	16 692 528	13,9
Celkem	10 694 364	146 042 509	13,7

Tabulka 3

³⁴ Zdroj: http://www.eprehledy.cz/kraje_pocet_obyvatel_hruba_mzda_nezamestnanost.php

³⁵ Městská knihovna v Praze, která je pověřená výkonem RF v kraji Hlavní město Praha, poskytuje služby jen 40 knihovnám. Ostatní knihovny jsou pobočkami Městské knihovny v Praze. Proto se částka na jednoho obyvatele jeví jako velmi nízká.

Financování regionálních funkcí v krajích je stále velmi nerovnoměrné, což ovlivňuje především kvalitu poskytovaných služeb. Tabulka č. 3 ukazuje krajské dotace na výkon RF v jednotlivých krajích v přepočtu na jednoho obyvatele. **Nejméně finančních prostředků mají kraje, ve kterých krajská dotace stále nedosahuje ani roku 2005**, částka na jednoho obyvatele se pohybuje v rozmezí 11–12 Kč. Protikladem jsou kraje jako Jihočeský, Vysočina nebo Olomoucký, kde se částka na jednoho obyvatele pohybuje v rozmezí 20–25 Kč, to je navýšení o 100 %.

Zvyšování krajských dotací na výkon RF ve většině krajů v posledních letech je spíše důsledkem vládního zvyšování platů státních zaměstnanců v oblasti kultury v letech 2016, 2017 a 2020, které kraje musely reflektovat. Přesto v některých krajích k navýšení dotace na RF nedošlo. V důsledku toho došlo k redukci pracovních úvazků a ke snižování objemu nákupu výměnného fondu. Výhledově může být tento fakt příčinou snížení kvality a udržitelnosti některých služeb. **Pro kvalitní fungování RF je klíčové stabilní a přiměřené financování.**

Problematické je také zohledňování inflace do krajských dotací. Ideálním řešením je začlenit do smluvních či koncepčních materiálů klauzuli o každoročním zvyšování částky na RF v důsledku inflace a valorizace platů. Dle ČSÚ dosáhla inflace mezi roky 2005 až 2020 cca 32%³⁶, což znamená, že finanční dotace by měla v roce 2020 být o 32 % vyšší než v roce 2005, k tomu ještě musíme přičíst další navýšení v souvislosti se zákonným zvyšováním platů.

Rok 2020 byl s ohledem na financování pozitivní. Celková finanční dotace na výkon regionálních funkcí, kterou poskytly knihovny krajů ze svých rozpočtů, činila 157 131 887 Kč. To je ve srovnání s rokem 2019 navýšení o 2,9 mil. Kč, viz tabulka č. 4. Kromě krajské dotace, která představuje stěžejní část, jsou v menším měřítku regionální funkce dotovány i z jiných zdrojů, především z rozpočtů krajských knihoven. Za posledních pět let se celková dotace zvýšila o 35 929 919 Kč (r. 2015 = 121 201 968 Kč).

Celková finanční dotace na výkon RF 2019, 2020

Finanční zdroje	r. 2019	r. 2020
Krajská dotace na RF	139 511 449	146 042 509
Jiné zdroje (vlastní)	11 473 268	10 774 378
Z jiných grantových programů krajů	3 240 600	315 000
Celkem	154 225 317	157 131 887

Tabulka 4

Důležitou skutečnost představuje praxe, kdy krajské knihovny dostávají peníze na výkon své funkce v rámci RF přímo do svého rozpočtu. Jako například v kraji Zlínském, Královéhradeckém, Pardubickém a Plzeňském, viz tabulka č. 5 (Jiné zdroje). Proto se tyto finanční prostředky neobjevují v souhrnu částky z krajských dotací na výkon RF. Peníze pro pověřené knihovny pak plynou prostřednictvím smluv mezi daným krajem a pověřenými knihovnami formou dotace do jednotlivých pověřených knihoven.

Moravskoslezský kraj podpořil knihovny i z jiných grantových programů. Knihovna v Hradci nad Moravicí získala prostředky na provoz informačního centra a Knihovna Třinec na zřízení kontaktního místa pro seniory „SeniorPoint“³⁷

³⁶ Český statistický úřad: https://www.czso.cz/csu/czso/mira_inflace

³⁷ SeniorPoint; dostupné z: <https://www.seniorpointy.cz/pobočka/trinec/#1466994643540-55dd5aa1-a408>

Všechny finanční zdroje na výkon RF za r. 2020 v jednotlivých krajích (v Kč)

Kraj	Krajská dotace	Jiné zdroje	Z jiných grantových programů kraje	Příspěvky obcí na VF	Celkem
PHA	2 819 915	0	0	0	2 819 915
SČ	15 303 901	293 451	0	282 900	15 880 252
JČ	16 000 000	373 499	0	70 840	16 444 339
PL	8 000 000	1 762 932	30 000	308 282	10 101 213
KV	5 101 545	0	10 000	515 860	5 627 405
ÚL	9 000 000	1 056 523	10 000	642 012	10 708 535
LIB	7 075 983	498	0	0	7 076 481
HK	10 098 590	1 899 674	0	1 430 221	13 428 485
PA	6 500 000	2 142 617	0	845 650	7 345 650
VYS	11 472 000	835 241	0	112 966	12 420 207
JM	16 000 000	141 751	0	0	16 141 751
OL	12 822 000	231 197	22 000	139 926	13 215 123
ZL	9 156 048	3 823 000	0	0	12 979 048
MS	16 692 528	356 613	243 000	617 817	17 909 959
Celkem	146 042 509	10 774 378	315 000	4 966 474	162 098 361

Tabulka 5

Další podpora krajů (z jiných grantových programů kraje), kterou uvádíme v tabulce č. 4, je podrobněji rozepsána v tabulce č. 5. V roce 2019 činila tato podpora 3 240 600 Kč. Významnou část tvořil dotační titul Jihomoravského kraje v *Programu rozvoje venkova Jihomoravského kraje* (2 890 000 Kč) jehož cílem byla modernizace interiérů knihoven v obcích do 3 000 obyvatel a jejich technického vybavení. V roce 2020 byl z důvodu epidemie koronaviru v ČR tento program podpory pozastaven. Proto byla celková částka z oblasti jiných grantových programů kraje v roce 2020 o poznání nižší, a to jen 315 000 Kč, viz tabulka č. 6.

Další finanční podpora knihoven z krajských rozpočtů (mimo krajskou dotaci na RF) v r.2020

Kraj	Granty pouze knihovnám	Granty nejen knihovnám	Celkem
PHA	0,00	0,00	0,00
SČ	0,00	0,00	0,00
JČ	0,00	0,00	0,00
PL	0,00	30 000,00	30 000,00
KV	0,00	10 000,00	10 000,00
ÚL	10 000,00	0,00	10 000,00
LIB	0,00	0,00	0,00
HK	0,00	0,00	0,00
PA	0,00	0,00	0,00
VYS	0,00	0,00	0,00
JM	0,00	0,00	0,00
OL	0,00	22 000,00	22 000,00
ZL	0,00	0,00	0,00
MS	0,00	243 000,00	243 000,00
Celkem	10 000,00	305 000,00	315 000,00

Tabulka 6

Údaje o struktuře čerpání finančních prostředků přidělených z krajských rozpočtů na RF jsou důležitým ukazatelem, jak je dotace vynakládána. Velká pozornost je věnována částkám na platy pracovníků RF a budování výměnného fondu (VF). Od jejich výše se odvíjí i další funkčnost (kvalita) služeb RF. Ve snaze o šetrné vynakládání krajských dotací jsou stanovovány horní limity, či povinně dosažitelná procenta pro vynakládání prostředků na doplňování VF nebo na mzdy. Procentuální vyjádření těchto dvou stěžejních položek je sledováno již od samého počátku trvání programu RF, viz tabulka č. 7.

Struktura celkových nákladů krajské dotace na RF v % r. 2020

Kraj	Na nákup VF v %	Mzdové náklady v %	Ostatní náklady v %
PHA	18 %	45 %	36 %
SČ	19 %	51 %	30 %
JČ	22 %	52 %	26 %
PL	33 %	46 %	21 %
KV	18 %	56 %	25 %
ÚL	18 %	54 %	28 %
LIB	14 %	58 %	28 %
HK	21 %	48 %	32 %
PA	36 %	28 %	36 %
VYS	19 %	54 %	27 %
JM	21 %	54 %	25 %
OL	22 %	44 %	34 %
ZL	17 %	53 %	30 %
MS	23 %	52 %	25 %
Celkem	22 %	50 %	28 %

Tabulka 7

4.1 Finanční náklady na výměnný fond (VF)

Finančním prostředkům vynakládaným na nákup VF je věnována velká pozornost proto, že půjčování výměnných souborů je jednou z nejvíce žádaných služeb, které RF knihovnám nabízí. Je jedním z hlavních nástrojů při plnění základních cílů RF. Mít kvalitní a aktuální knihovní fond je základem každé dobře fungující knihovny. Knihovny zřizované a/nebo provozované obcemi, pro které je VF budován, tvoří základní infrastrukturu, která uživatelům zajišťuje dostupnost veřejných knihovnických a informačních služeb.

Výměnný fond je důležitou součástí knihovnických fondů obsluhovaných knihoven. Tvoří podpůrnou část vlastního knihovního fondu a zpravidla zahrnuje nejnovější literaturu, která vhodně doplňuje aktuální fond nebo ho v některých případech nahrazuje.³⁸ Proto je nutné jeho nepřetržité doplňování.

Nezanedbatelnou část financování nákupu VF tvoří jiné zdroje, především z prostředků obcí. Kraje by se však neměly zbavovat odpovědnosti za stav veřejných knihovnických a informačních služeb (VKIS) na svém území a zatěžovat obce náklady, které by měly být primárně hrazeny z krajské dotace na výkon RF. Pokud by krajská dotace na výkon regionálních funkcí měla stoupající tendenci, mohlo by být postupně upouštěno od vícezdrojového financování regionálních funkcí, především na VF.

³⁸ Standard pro dobrý knihovní fond <https://bit.ly/2MO7bdi>

Financování výměnného fondu z hlediska zdrojů (v Kč) r. 2019/2020

Náklady na nákup VF	r. 2019	r. 2020
Z krajských dotací	30 383 394	31 515 466
Z jiných zdrojů	2 416 255	2 617 343
Z příspěvků obcí	4 913 660	4 966 444
Celkem	37 713 309	39 099 253

Tabulka 8

V roce 2009 byla částka na budování VF z krajských dotací 39 446 042 Kč. Výrazný pokles dotací na výkon RF v letech 2010–2015 se odrazil i na nákupu VF, částka se hodně snížila (2010 = 27 504 597 Kč, 2015 = 28 185 745 Kč, 2018 = 30 381 188 Kč). Krajské a pověřené knihovny hledaly další finanční zdroje na budování VF. Inspirací jim byly fungující systémy v některých regionech jako je Děčín, Ústí nad Orlicí nebo v Karlovarském kraji, kde obce přispívají na nákup výměnných (cirkulujících) fondů řadu let. Na nákupu VF se podílí obce 10 krajů ČR, viz tabulka č. 9. Za posledních pět let je to průměrně 4 803 461 Kč, to je 13 % z celkových nákladů na nákup VF (r. 2016 – 2020). **V roce 2020 bylo na budování VF vynaloženo 39 099 253 Kč**, viz tabulka č. 8.

V roce 2020 se částka na doplňování VF z krajských dotací zvýšila oproti roku 2019 o 1 132 072 Kč na 31 515 466 Kč, viz tabulka č. 10. Je to ale stále o 7 930 576 Kč méně než v roce 2009.

Počet obcí, které přispívají na nákup VF r. 2019/2020

Kraj	r. 2019	r. 2020
PHA	0	0
SČ	101	88
JČ	14	17
PL	33	34
KV	61	56
ÚL	158	162
LIB	0	0
HK	242	236
PA	286	289
VYS	46	44
JM	0	0
OL	9	10
ZL	0	0
MS	30	29
Celkem	980	965

Tabulka 9

Financování VF v krajích pouze z krajských dotací 2019/2020 (v Kč)

Kraj	r. 2019	r. 2020
PHA	305 039	520 867
SČ	2 900 281	2 983 401
JČ	4 030 471	3 537 214
PL	2 520 689	2 629 712
KV	985 834	939 616
ÚL	1 756 202	1 607 257
LIB	964 757	997 778
HK	1 478 723	2 078 072
PA	2 197 859	2 369 065
VYS	1 631 646	2 224 638
JM	3 576 336	3 437 541
OL	2 686 808	2 829 321
ZL	1 428 856	1 575 961
MS	3 919 894	3 785 025
Celkem	30 383 394	31 515 466

Tabulka 10

Financování VF pouze z krajských dotací v r. 2020 (v Kč)

Kraj	Celkové náklady	Z toho na VF	Na nákup VF v % z celku
PHA	2 819 915	520 867	18 %
SČ	15 303 901	2 983 401	19 %
JČ	16 000 000	3 537 214	22 %
PL	8 000 000	2 629 712	33 %
KV	5 101 545	939 616	18 %
ÚL	9 000 000	1 607 257	18 %
LIB	7 075 983	997 778	14 %
HK	10 098 590	2 078 072	21 %
PA	6 500 000	2 369 065	36 %
VYS	11 472 000	2 224 638	19 %
JM	16 000 000	3 437 541	21 %
OL	12 822 000	2 829 321	22 %
ZL	9 156 048	1 575 961	17 %
MS	16 692 528	3 785 025	23 %
Celkem	146 042 509	31 515 466	22 %

Tabulka 11

4.2 Mzdové náklady

Výše mzdových nákladů a na nich závislý počet pracovních úvazků zásadně ovlivňuje výkon (kvalitu) RF. Údaje o mzdových objemech je třeba posoudit zároveň s počtem pracovních úvazků, viz tabulka č. 14 v kapitole 5.2 Personální zajištění.

Od roku 2010 do roku 2014 měla mzdová složka krajské dotace na RF klesající tendenci. Celkem v tomto období mzdové náklady klesly o 4 828 923 Kč (r. 2009 = 54 962 020 Kč, r. 2014 = 50 133 097 Kč). Od roku 2015 dochází k obratu, mzdové náklady se postupně zvyšují hlavně v souvislosti se zákonným navýšením tarifních platů státních zaměstnanců v letech 2016, 2017, 2020. V roce 2020 byly celkové mzdové náklady 73 469 467 Kč, to je o 4 409 970 Kč více než v roce 2019, viz tabulka č. 12

Mzdové náklady z krajské dotace v krajích r. 2019 /2020 (v Kč)

Kraj	r. 2019	r. 2020
PHA	1 200 454	1 282 409
SČ	7 073 670	7 775 388
JČ	7 673 602	8 270 483
PL	3 472 904	3 711 338
KV	2 886 332	2 865 136
ÚL	4 880 570	4 896 765
LIB	3 838 829	4 093 573
HK	4 338 558	4 817 130
PA	1 844 529	1 790 551
VYS	5 696 076	6 140 628
JM	8 011 647	8 615 529
OL	5 124 426	5 620 680
ZL	4 446 606	4 867 633
MS	8 571 293	8 722 225
Celkem	69 059 497	73 469 467

Tabulka 12

5 Podmínky fungování programu regionálních funkcí (RF)

Za koordinaci RF v celé České republice odpovídá Národní knihovna ČR prostřednictvím Knihovnického institutu (KI NK ČR), který jako centrum systému knihoven vykonává koordinační, odborné, informační, analytické, výzkumné, standardizační, metodické a poradenské činnosti. V jejich rámci celostátně metodicky řídí výkon RF a vyhodnocuje jejich plnění.

Tyto aktivity uskutečňuje ve spolupráci se Sdružením knihoven ČR (SDRUK), a to se Sekcí pro regionální funkce. Koordinace je realizována individuálními konzultacemi, pravidelnými poradami s metodickými pracovníky krajských knihoven, semináři, aktivní účastí pracovníků KI NK ČR na seminářích a dalších vzdělávacích akcích pořádaných v rámci výkonu RF pro obsluhované knihovny a širokým spektrem informací poskytovaných na webové stránce.³⁹ V neposlední řadě i zpracováním a zveřejněním celorepublikových výročních zpráv výkonu RF.

Vlastní výkon RF a koordinaci na území krajů realizují krajské knihovny za pomoci pověřených knihoven. (14 krajských a 86 pověřených). V některých krajích plní krajské knihovny zároveň také funkci pověřené knihovny, počet pověřených knihoven tak činí 95.

5.1 Obsluhované knihovny

Počet obsluhovaných knihoven a poboček v roce 2020 dosáhl počtu 5 928. Mezi roky 2005–2020 klesl celkový počet obsluhovaných knihoven o 234, viz tabulka č. 13. Důvodem tohoto poklesu bylo ve většině případů rušení dlouhodobě nefunkčních knihoven v nejmenších obcích. Jako důvod zřizovatelé uváděli nezájem ze strany čtenářů (velmi nízká návštěvnost).

Obsluhované knihovny r. 2005, 2019/ 2020

Kraj	r. 2005	r. 2019	r. 2020	r. 2005/2020
PHA	37	40	40	3
SČ	861	821	816	-45
JČ	677	597	595	-82
PL	505	493	489	-16
KV	127	118	117	-10
ÚL	306	300	303	-3
LIB	223	216	212	-11
HK	394	389	386	-8
PA	422	419	421	-1
VYS	600	595	596	-4
JM	710	689	688	-22
OL	508	474	479	-29
ZL	394	390	384	-10
MS	398	406	402	4
Celkem	6 162	5 947	5 928	-234

Tabulka 13

³⁹ Informace pro knihovny; dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/homepage-ipk>

5.2 Personální zajištění

Počet všech pracovníků, kteří v roce 2020 zajišťovali služby v rámci RF, činil 222,9 úvazku. V meziročním srovnání jde celkově o mírný pokles. V rámci některých krajů jsou změny výraznější. Například ve Středočeském kraji došlo k navýšení o více než 1,5 úvazku. Naopak v kraji Ústeckém jde o snížení o celý jeden úvazek. V dlouhodobém srovnání stále ještě 11 krajů nedosahuje počtu pracovních úvazků z roku 2005, kdy RF přešly do kompetence krajů, viz tabulka č. 14.

Přehled pracovních úvazků r. 2005; 2019/2020

Kraj	r. 2005	r. 2019	r. 2020	r. 2005/2020
PHA	9,0	2,5	2,5	-6,5
SČ	31,4	20,6	22,2	-9,2
JČ	28,0	22,8	22,3	-5,7
PL	16,0	14,2	14,4	-1,6
KV	8,4	7,5	7,0	-1,4
ÚL	22,6	14,7	13,8	-8,8
LIB	14,3	11,6	11,6	-2,7
HK	17,4	16,3	16,3	-1,1
PA	11,4	7,8	8,1	-3,3
VYS	16,5	17,0	17,0	0,5
JM	30,0	23,2	23,3	-6,7
OL	22,0	20,6	20,4	-1,6
ZL	16,8	17,1	17,1	0,3
MS	25,6	27,6	26,5	0,9
Celkem	269,4	223,5	222,9	-46,5

Tabulka 14

Průměrný počet knihoven, které připadají na jednoho metodika, se v posledních několika letech ustálil na 27. Situace v jednotlivých krajích se ale výrazně liší, viz tabulka č. 15. **Tradičně nejvyšší počet knihoven na 1 metodika je v kraji Středočeském a Pardubickém, což je důsledek drastického snižování rozpočtů v letech 2010–2014 a následném snížení počtu pracovních úvazků na výkon RF.** Ve Středočeském kraji se situace mírně zlepšila díky navýšení pracovních úvazků. Nízké hodnoty znamenají nadměrné vyčerpání metodiků, kdy je ohrožena jak kvantita, tak kvalita služeb. V roce 2005 bylo na jednoho metodika v průměru 22 knihoven.

Počet knihoven na 1 metodika r. 2019/2020

Kraj	r. 2019	r. 2020
PHA	16	16
SČ	40	37
JČ	26	27
PL	35	34
KV	16	17
ÚL	20	22
LIB	19	18
HK	24	24
PA	54	52
VYS	35	35
JM	30	30
OL	23	23
ZL	23	22
MS	15	15
∅ ČR	27	27

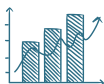
Tabulka 15

5.3 Doprava v rámci výkonu RF

Regionální funkce jsou činností náročnou na dopravu. Některé služby vyžadují přítomnost metodiků přímo v knihovnách, uskutečňuje se pravidelný rozvoz souborů z výměnných fondů, metodické návštěvy, podpora kulturních, kreativních a vzdělávacích aktivit atd. Proto jsou mimo standard sledovány a průběžně vyhodnocovány základní údaje, aby výsledky mohly být použity při kalkulacích finančních nákladů, s přihlédnutím ke konkrétním podmínkám v regionech (vzdálenosti, dopravní obslužnost spojovány s rozvozem cirkulačních souborů VF apod. Bez dostatečné frekvence metodických návštěv nelze očekávat větší rozvoj veřejných knihovnických a informačních služeb (VKIS) u obsluhovaných knihoven.

Dopravou je zde míněno užití služebního automobilu při výkonu RF.⁴⁰ Do vykazovaného počtu ujetých km nejsou zahrnuty cesty hromadnou dopravou, která se v regionech také stále využívá. **V roce 2020** se pracovníci vykonávající služby v rámci RF (rozvoz knihovnických fondů a materiálu, metodické návštěvy i ve večerních hodinách, doprava knihovníků na vzdělávací akce v místech bez dopravního spojení hromadnou dopravou) dopravili služebním autem **do 5 304 knihoven a najeli 242 008 km**. V roce 2019 to bylo 5 663 knihoven a 316 401 km. Výraznější meziroční snížení navštívených knihoven a tím pádem i méně najetých kilometrů způsobila koronavirová pandemie, kvůli které byly knihovny část roku úplně uzavřeny.

⁴⁰ Ne každá pověřená knihovna má k dispozici služební auto, některé knihovny využívají služeb taxislužby apod.

6 Plnění výkonu regionálních funkcí

V roce 2019 byl novelizován Metodický pokyn MK ČR k zajištění výkonu regionálních funkcí a jejich koordinaci na území ČR. Standard pro zajištění rovnoměrného výkonu regionálních funkcí v systému knihoven, který je naplňován jednotlivými druhy služeb byl rozšířen o službu „Podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit“. Cílem je transformace knihoven na vzdělávací, kulturní a komunitní centra v obci.

Využívanost jednotlivých služeb poskytovaných v rámci RF ilustruje tabulka č. 16. Vyjadřuje, kolik procent obsluhovaných knihoven využilo v příslušném roce konkrétní službu u své pověřené nebo krajské knihovny.

Tradičně nejvyužívanější služby jsou statistiky knihovnických činností, poradenství a konzultace, které v některých krajích využívají i knihovny jiných sítí, např. školní, muzejní atd., dále potom cirkulace výměnných souborů.

Velkým vývojem prochází služba Servis automatizovaných knihovnických systémů. V roce 2009 ji využilo 13 % knihoven a každý rok zájem o tuto službu stoupá. **V roce 2020 už to bylo 41 % knihoven.** Tato skutečnost souvisí s rozšiřováním regionálních automatizovaných knihovnických systémů v obecních (neprofesionálních) knihovnách.

Využití nově zavedené služby Praktická podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit ve svém prvním roce nedosáhla vysokého využití nejen pro to, že je ve svých počátcích, ale hlavně proto, že byly knihovny kvůli nemoci Covid-19 několikrát během roku úplně uzavřené nebo omezené jen na absenční půjčování. Celá řada naplánovaných aktivit se tak nemohla uskutečnit.

Využívání jednotlivých služeb 2019/2020

Služba	r. 2019	r. 2020
Poradenství	100 %	99 %
Statistika	98 %	97 %
Vzdělávání	59 %	37 %
Porady	40 %	23 %
Praktická podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit		4 %
Revize a aktualizace KF	20 %	16 %
Nákup KF obcí	16 %	15 %
Zpracování KF obcí	26 %	24 %
Cirkulace VF	88 %	84 %
Servis AKS	39 %	41 %

Tabulka 16

6.1. Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozbor

Cílem této služby je poskytování odborných konzultací, rad a referencí, včetně metodických návštěv ze všech oblastí souvisejících s poskytováním veřejných knihovnických a informačních služeb. Je velmi účinnou a důležitou službou, která zásadně ovlivňuje úroveň a dostupnost služeb v knihovnách. Je účinným nástrojem k prosazování cílů střednědobých i dlouhodobých plánů krajských a pověřených knihoven. Jejich hlavní náplní je praktická pomoc při řešení odborných problémů (především knihovnám malých obcí). **Z osmi standardizovaných služeb je jednou z nejvyhledávanějších. O konzultace projevují zájem všechny typy základních knihoven.** Od obecních s „dobrovolným“ knihovníkem přes profesionální až po knihovny s odborným zaměřením a mnohdy také knihovny jiných sítí (školní, muzejní atd.). **Počet konzultací je i projevem nezastupitelnosti RF v regionech a projevem důvěry knihovníků a provozovatelů obsluhovaných knihoven k metodikům a jejich práci.** Vedle širokého spektra běžných odborných dotazů ovlivňují výsledky i témata úkolů souvisejících s aktuálními celorepublikovými trendy a cíli (Koncepte rozvoje knihoven ČR na léta 2021–2027 s výhledem do roku 2030).⁴¹

Poradenská a konzultační činnost se v roce 2020 od předchozích let výrazně lišila, kromě standardně využívané telefonní a mailové, přibyla online komunikace prostřednictvím různých videokonferenčních nástrojů.

⁴¹ Koncepte rozvoje knihoven v ČR, dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/docs/koncepce-rozvoje-2021-2027/koncepce-rozvoje-knihoven-2021-2027>

Tradičně mezi nejčastější témata konzultací patří: automatizace knihoven, statistické vykazování výkonů knihoven, příprava žádostí o dotace, podpora kulturních a komunitních akcí, modernizace interiérů knihoven a umístění knihoven, půjčování e-knih a audioknih, jednání s obcemi – vícezdrojové financování VF, webové stránky knihoven a sociální sítě. V roce 2020 byly konzultace často zaměřeny na způsob zajištění služeb v době pandemie (karanténa knih, dodržování hygienických nařízení, bezkontaktní půjčování...)

Počty konzultací se za posledních několik let stále zvyšují (r. 2015 = 18 786). **V roce 2020 bylo uskutečněno 22 446 konzultací, to je v meziročním srovnání navýšení o 1763**, viz tabulka č. 17.

Z tabulky č. 18 je patrný zvýšený zájem o konzultace v konkrétních krajích, jako například v Hlavním městě Praha nebo v Karlovarském a Pardubickém kraji.

Počet konzultací v krajích r. 2019/2020

Kraj	r. 2019	r. 2020
PHA	251	320
SČ	1 443	1 566
JČ	2 854	3 113
PL	867	976
KV	384	508
ÚL	1 246	1 389
LIB	859	704
HK	1 875	2 005
PA	2 025	2 303
VYS	1 395	1 507
JM	2 134	2 231
OL	2 267	2 574
ZL	1 840	1 877
MS	1 243	1 877
Celkem	20 683	22 446

Tabulka 17

Počet konzultací na 1 obsluhovanou knihovnu r. 2019/ 2020

Kraj	r. 2019	r. 2020
PHA	6,3	8,0
SČ	1,8	1,9
JČ	4,8	5,2
PL	1,8	2,0
KV	3,3	4,3
ÚL	4,2	4,6
LIB	4	3,3
HK	4,8	5,2
PA	4,8	5,5
VYS	2,3	2,5
JM	3,1	3,2
OL	4,8	5,4
ZL	4,7	4,9
MS	3,1	3,4
Ø ČR	3,8	4,3

Tabulka 18

Metodické návštěvy

Metodický pokyn pro výkon RF doporučuje vykonat metodickou návštěvu v každé obsluhované knihovně 1–2x ročně. Osobní přítomnost metodika přímo v knihovně je velmi důležitá pro zjištění skutečného stavu a možné následné pomoci. Výraznější pokles počtu metodických návštěv v roce 2020, o 2 291 méně než v roce 2019, byl způsoben celostátním uzavřením knihoven, viz tabulka č. 19. Z celostátního pohledu byl standard naplněn, ale ve dvou krajích se ho nepodařilo dosáhnout. Některé kraje jsou dlouhodobě na spodní hranici tohoto doporučení, viz tabulka č. 20. Hlavním důvodem je velký počet knihoven na jednoho metodika, viz tabulka č. 15 (kapitola 5.2 Personální zajištění).

V roce 2020 bylo uskutečněno 7 818 metodických návštěv, to je ve srovnání s rokem 2019 pokles o 23 %.

Metodické návštěvy v krajích r. 2019/2020

Kraj	r. 2019	r. 2020
PHA	91	42
SČ	812	563
JČ	1 360	948
PL	1 053	872
KV	446	335
ÚL	536	391
LIB	538	450
HK	701	545
PA	469	411
VYS	1 197	1 007
JM	828	616
OL	780	691
ZL	777	539
MS	521	408
Celkem	10 109	7 818

Tabulka 19

Počet metodických návštěv na 1 obsluhovanou knihovnu r. 2019/2020

Kraj	r. 2019	r. 2020
PHA	2,8	1,1
SČ	1,0	0,7
JČ	2,3	1,6
PL	2,1	1,8
KV	3,8	2,9
ÚL	1,8	1,3
LIB	2,5	2,1
HK	1,8	1,4
PA	1,1	1,0
VYS	2	1,7
JM	1,2	0,9
OL	1	1,4
ZL	2	1,4
MS	1,2	1,0
∅ ČR	1,9	1,4

Tabulka 20

Konzultace a metodické návštěvy v krajích – výkonové ukazatele r. 2020

Kraj	Počet obs. knihoven	Konzultace/ 1 obs. knihovna	Met. návštěva/ 1 obs. knihovna
PHA	40	8,0	1,1
SČ	816	1,9	0,7
JČ	595	5,2	1,6
PL	489	2,0	1,8
KV	117	4,3	2,9
ÚL	303	4,6	1,3
LIB	212	3,3	2,1
HK	386	5,2	1,4
PA	421	5,5	1,0
VYS	596	2,5	1,7
JM	688	3,2	0,9
OL	479	5,4	1,4
ZL	384	4,9	1,4
MS	402	3,4	1,0
Celkem	5 928	∅ 4,3	∅ 1,4

Tabulka 21

Konzultace a metodické návštěvy r. 2019/2020

Počet	r. 2019	r. 2020	2019/2020
Konzultace	20 683	22 446	+1 763
Metodické návštěvy	10 109	7 818	-2 291
Celkem	30 792	30 264	-528

Tabulka 22

6.2. Statistika knihovnických činností

Metodická i praktická pomoc obsluhovaným knihovnám v kraji při zpracování statistických výkazů, sběr dat ze zpravodajských jednotek (základních knihoven), kontrola dat a jejich zpracování (uložení, sumarizace, analýza a další vyhodnocení), využívání výsledků.

Počátkem každého roku je prováděn sběr statistických údajů v knihovnách za uplynulý rok na základě zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě. Provádí ho krajské a pověřené knihovny, které získaná data vkládají do elektronické databáze Národního poradenského střediska pro kulturu (NIPOS). Velkou výhodou mají kraje, které využívají program STAT-EXCEL vytvořený SVK Hradec Králové, který umožňuje jednorázový import údajů za každou vykazující jednotku. Pro tyto knihovny to znamená zjednodušení administrativní práce a navíc možnost odstranění chyb.

Krajské i pověřené knihovny se každoročně snaží vysvětlovat důvody co nejpřesnější evidence výkonů knihoven prostřednictvím statistických výkazů. Seznamují knihovny i s tím, jak shromážděné údaje využít k dalšímu hodnocení a plánování vlastního rozvoje. Většina krajských knihoven zpracovává také krajské statistické sumáře, sleduje plnění indikátorů Standardu VKIS⁴². Mnohé pověřené knihovny s výsledky pravidelně seznamují jak knihovníky, tak provozovatele obsluhovaných knihoven.

Dalším neméně důležitým nástrojem při zjišťování jak si knihovny „stojí“ je Benchmarking knihoven⁴³, metoda vzájemného srovnávání výkonu a činnosti knihoven, která umožňuje zjišťování nejlepších výsledků a jejich uplatnění ve vlastní činnosti knihovny.

V roce 2020 byla pomoc se statistickým výkazem poskytnuta **5 763 knihovnám** a jejich zřizovatelům. Zpracováno bylo celkem **5 740** statistických výkazů.

Sběr statistických údajů za rok 2020

Kraj	Počet obslužených knihoven	Počet zprac. statistických výkazů	Počet zprac. výkazů/1 metodik
PHA	40	40	16
SČ	788	749	35
JČ	597	654	27
PL	489	587	34
KV	113	115	16
ÚL	290	302	21
LIB	213	222	18
HK	368	383	23
PA	427	424	53
VYS	587	587	34
JM	671	676	29
OL	479	370	23
ZL	391	325	23
MS	402	315	12
Celkem	5 763	5 740	∅ 26

Tabulka 23

42 Metodický pokyn MK ČR k vymezení standardu VKIS, dostupné z: <https://bit.ly/3uMEToh>

43 Benchmarking knihoven, dostupné z: http://www.snk.sk/images/snk/casopis_kniznica/2013/marec/03.pdf

6.3. Vzdělávání knihovníků, semináře, porady

Cílem je zajištění celoživotního vzdělávání knihovníků a jejich informovanosti o aktuálním vývoji oboru jako podmínky dalšího rozvoje, vzájemné spolupráce a koordinace knihoven.

Jedním ze základních předpokladů, aby knihovna dobře plnila svou funkci (úroveň služeb), je kvalifikovaný knihovník. „Pracovníci knihoven musí být kvalifikovanými specialisty, kteří jsou schopni podporovat své uživatele. Všechny uvedené faktory kladou značný důraz na organizaci i náplň nejen formálního, ale i celoživotního vzdělávání pracovníků“.⁴⁴ Metodický pokyn MK ČR k vymezení standardu VKIS⁴⁵ doporučuje, aby bylo dalšímu odbornému vzdělávání ročně na 1 pracovníka profesionální knihovny věnováno minimálně 48 pracovních hodin. Pracovníci působící v knihovnách s pracovním úvazkem menším než 15 hodin týdně (neprofesionální knihovny) absolvují další odborné vzdělávání ročně v rozsahu nejméně 8 pracovních hodin.

Vzdělávání poskytují krajské a pověřené knihovny formou seminářů, workshopů, přednášek, školení, porad a podobně. Krajské a některé větší městské knihovny jsou v tomto směru vybaveny vzdělávacími centry, kde jsou schopny organizovat celou řadu akcí pro obsluhované knihovny svého kraje. V menší míře pořádají vzdělávací akce také pověřené knihovny. Nabídka vzdělávání krajských a pověřených knihoven by měla reflektovat Standard VKIS.

První vlna nemoci Covid-19, vyhlášení nouzového stavu a s ním spojená přísná hygienická opatření na jaře 2020 prakticky zastavily veškeré aktivity knihoven včetně vzdělávání pracovníků. Na podzimní vlnu už byly knihovny lépe připraveny. Velmi rychle se dokázaly přizpůsobit aktuálním podmínkám a část svých aktivit včetně vzdělávání přesunuly do virtuálního prostoru (knihovníci se ujali rolí kameramanů, stříhačů, moderátorů a lektorů a začali řadu vzdělávacích akcí a lekcí vysílat online, a to jak v rámci celoživotního vzdělávání knihovníků, tak i pro širokou veřejnost). Přesto jsou rozdíly mezi vzděláváním v roce 2019 a 2020 značné. Tabulka č. 24 ukazuje velký pokles ve všech ukazatelích uskutečněných vzdělávacích akcích. Důležitými faktory poklesu účastníků na vzdělávacích akcích byla neznalost práce s komunikačními nástroji v online prostředí a nevyhovující PC technika (chybějící sluchátka s mikrofonem, webkamery, zastaralé PC). V druhé polovině roku řada krajských knihoven nabízela vzdělávání, jak pracovat s různými online komunikačními nástroji. Tím se mnoha knihovnám otevřela cesta pro další vzdělávání organizovaném ve virtuálním prostředí. V řadě knihoven si také uvědomily, že je nutné obnovit PC techniku.

Výsledky vzdělávání r. 2019/2020

ROK	r. 2019	r. 2020	r. 2019/2020	r. 2019 /2020 %
Počet obslužených knihoven	3 537	2 181	-1 356	-38 %
Počet všech vzdělávacích akcí	1 611	917	-694	-43 %
Z toho (z ř. 14): počet akcí v rámci RF	557	299	-258	-44 %
Z toho (z ř. 15): počet akcí na podporu vzd., kult. a komunitních aktivit	0	72	72	
Počet všech účastníků	12 569	9 152	-3 417	-28 %
Z toho (z ř. 16): počet účastníků akcí v rámci RF	8 361	3 929	-4 432	-54 %
Z toho (z ř. 18): počet účastníků akcí na podporu vzd., kult. a komunitních aktivit		957	957	
Počet všech vyučovacích hodin	6 635	5 193	-1 442	-22 %
Z toho (z ř. 20): počet vyučovacích hodin v rámci RF	2 455	1 042	-1 413	-58 %
Z toho (z ř. 21): počet vyučovacích hodin na podporu vzd., kult. a komunitních aktivit		250	250	

Tabulka 24

44 Koncepce rozvoje knihoven 2017–2020, dostupné z: https://ipk.nkp.cz/docs/koncepce/koncepce_k_vystaveni.pdf

45 Metodický pokyn MK ČR k vymezení standardu VKIS, dostupné z: <https://bit.ly/2UrobKE>

Tabulka č. 24 ukazuje celkové počty vzdělávacích akcí i počty účastníků. Zvlášť jsou evidovány vzdělávací akce v rámci RF, kterých v roce 2020 bylo 299 v rozsahu 1 042 vyučovacích hodin a 3 929 účastníků. Meziroční rozdíly jsou, dle očekávání, výrazné. Akce pořádané v rámci RF klesly o 44 %, počet účastníků o 54 %, počet vyučovacích hodin o 58 %.

Vzdělávací akce v krajích v rámci RF 2019 /2020

Kraj	Akce r. 2019	Akce r. 2020	Akce r.2019/2020	Účastníci r. 2019	Účastníci r. 2020	Účastníci r. 2019/2020
PHA	18	17	-1	140	165	17 %
SČ	37	17	-20	568	260	-55 %
JČ	63	42	-21	606	138	-78 %
PL	58	32	-26	674	395	-42 %
KV	13	4	-9	232	79	-66 %
ÚL	32	28	-4	369	219	-41 %
LIB	20	5	-15	420	98	-77 %
HK	34	12	-22	561	273	-52 %
PA	26	16	-10	272	279	2%
VYS	78	22	-56	1 587	366	-77 %
JM	66	37	-29	819	488	-41 %
OL	28	17	-11	490	239	-52%
ZL	33	19	-14	803	437	-46 %
MS	51	31	-20	820	494	-40%
Celkem	∅ 40	∅ 21		8 361	3 930	-53 %

Tabulka 25

Statistika uskutečněných vzdělávacích akcí v rámci RF v jednotlivých krajích ukazuje výrazný pokles téměř ve všech krajích. Výjimkou jsou kraj Praha a kraj Ústecký, kde se podařilo uspořádat podobný počet vzdělávacích akcí jako v minulém roce. V počtech účastníků je také velké snížení kromě kraje Praha, kde se počet naopak zvýšil o 17 %. Důvodem bylo, že Městská knihovna v Praze rychle reagovala na celospolečenskou situaci, nakoupila licence pro komunikační platformu ZOOM (zaškolila všechny pracovníky) a celý chod knihovny se přesunul do online prostředí včetně vzdělávání. Knihovníci se mohli vzdělávat nejen přímo ve svých knihovnách (odpadlo dojíždění do místa konání akce), ale také z home office.

Vzdělávací akce na podporu vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit v krajích 2020

Kraj	Počet akcí	Počet účastníků	Počet vyučovacích hodin
PHA	6	43	31
SČ	0	0	0
JČ	8	97	30
PL	18	183	45
KV	0	0	0
ÚL	4	83	21
LIB	2	37	6
HK	1	16	4
PA	4	146	20
VYS	0	0	0
JM	20	203	47
OL	2	38	7
ZL	0	0	0
MS	7	111	39
Celkem	72	957	250

Tabulka 26

Vzdělávání knihovníků – % obslužených knihoven r. 2019/2020

Kraj	% obslužených knihoven r. 2019	% obslužených knihoven r.2020
PHA	95 %	88 %
SČ	44 %	25 %
JČ	55 %	18 %
PL	61 %	53 %
KV	72 %	22 %
ÚL	94 %	99 %
LIB	60 %	32 %
HK	53 %	22 %
PA	43 %	36 %
VYS	42 %	18 %
JM	70 %	45 %
OL	35 %	22 %
ZL	104 %	65 %
MS	81 %	42 %
∅ ČR	65 %	42 %

Tabulka 27

V roce 2020 využilo služby vzdělávání pracovníků knihoven 42 % ze všech obsluhovaných knihoven, to je meziročně o 23 % méně než v roce 2019. V jednotlivých krajích je snížení velmi rozdílné, pohybuje mezi 7 % v kraji Praha až po 50 % v kraji Karlovarském. Jen v Ústeckém kraji se vzdělávání účastnily téměř všechny obsluhované knihovny, viz tabulka č. 27.

Vzdělávání v krajích v roce 2020

Kraj	Počet obsluž. knihoven	Počet vzd. akcí	Počet akcí v rámci RF	Počet všech účastníků	Počet účastníků v rámci RF	Počet všech vyuč. hodin	Počet vyuč. hodin v rámci RF
PHA	35	335	17	2 332	165	1 290	69
SČ	208	28	17	371	260	94	52
JČ	109	45	42	176	138	108	108
PL	259	33	32	429	395	85	82
KV	26	8	4	127	79	34	14
ÚL	299	98	28	995	219	300	102
LIB	67	17	5	237	98	79	16
HK	85	43	12	517	273	130	44
PA	152	16	16	279	279	52	52
VYS	107	22	22	366	366	109	109
JM	310	80	37	1 144	488	963	136
OL	106	19	17	253	239	55	51
ZL	248	30	19	699	437	144	67
MS	170	143	31	1 227	494	1 750	141
ČR	2 181	917	299	9 152	3 930	5 193	1 043

Tabulka 28

Vzdělávání je nutné posuzovat nejen počtem vykázaných akcí, ale i v souvislosti s dalšími údaji, např. s průměrným počtem účastníků na jedné akci (zájem knihovníků), nebo s průměrnou délkou trvání jedné akce (počtu vyučovacích hodin). Hodnocení posledních let naznačuje, že možnou cestou je pořádání menšího počtu akcí s delší dobou trvání (v hodinách). Při dobré volbě témat je akce nejen dostatečně navštívena ale zároveň může být i ekonomicky výhodná.

Ukazatelé vzdělávání v krajích v rámci RF r. 2020

Kraj	Počet účastníků/ 1 akce	Počet vyučovacích hodin/1 akce
PHA	10	4
SČ	15	3
JČ	3	3
PL	12	3
KV	20	4
ÚL	8	4
LIB	20	3
HK	23	4
PA	17	3
VYS	17	5
JM	13	4
OL	14	3
ZL	23	4
MS	16	5
∅ ČR	15	4

Tabulka 29

Z celkového počtu uspořádaných vzdělávacích akcí v krajských a pověřených knihovnách v roce 2020 bylo 33 % akcí realizováno v rámci RF. V roce 2019 to bylo 35 %. Krajské knihovny zaměřují své vzdělávací aktivity na široké spektrum typů a druhů knihoven, resp. knihovníků. Pověřené knihovny vzdělávají většinou knihovníky obecních knihoven a menších profesionalizovaných knihoven. Některé formy vzdělávání, jako například novinky v AKS zařazují krajské i pověřené knihovny spíše do programů porad jako krátký vzdělávací blok.

Porady

Metodický pokyn pro výkon RF doporučuje periodicitu porad takto: 2x ročně porady ředitelů/pracovníků pověřených knihoven, 1x ročně porady knihovníků profesionálních obsluhovaných knihoven, 1x ročně porady, příp. semináře knihovníků neprofesionálních obsluhovaných knihoven. Porady jsou prostředkem koordinace, informování a vzájemné výměny názorů a poznatků (příkladů dobré praxe). V mnohých regionech jsou porady spojovány se vzděláváním, to se týká především obecních (neprofesionálních) knihoven.

Porady r. 2019/2020

ROK	r. 2019	r. 2020	r. 2019/2020
Počet obsl. knihoven	2 365	1 369	-996
Počet porad	347	197	-150
Počet účastníků	4 405	2 434	-1 971
počet účastníků/ 1 porada	13	12	

Tabulka 30

Statistiky posledních let ukazují, že počet porad i jejich účastníků je ustálený. Mezi lety 2015–2019 uspořádal každý kraj v průměru 26 porad. Je pravděpodobné, že počty porad pro obsluhované a pověřené knihovny se ustálily díky standardizaci, uvedené v Metodickém pokynu pro výkon RF, která byla diskutována se všemi knihovnami zapojenými do výkonu RF a je tedy vyhovující pro všechny kraje ČR.

Rok 2020 byl ve všech ohledech jiný, proto i statistika je výrazně jiná (nižší). V roce 2019 bylo realizováno 347 porad pro 4 405 účastníků z 2 365 knihoven. **V roce 2020 bylo porad o 150 méně, účastníků o 1 971 méně, obslužených knihoven méně o 996.** Průměrný počet účastníků na jednu poradou se téměř nemění. Pro rok 2020 to bylo účastníků na 12 poradou (r. 2019 = 13 účastníků), viz tabulka č. 31.

Porady v jednotlivých krajích r. 2020

Kraj	Počet obsl. knihoven	Počet porad	Počet účastníků celkem (v kraji)	∅ počet účastníků/1 porad
PHA	35	3	50	12
SČ	81	9	141	9
JČ	55	12	126	5
PL	276	23	286	12
KV	22	3	28	7
ÚL	57	13	132	4
LIB	8	5	57	2
HK	47	18	185	3
PA	170	20	223	9
VYS	69	6	92	12
JM	177	25	371	7
OL	161	23	223	7
ZL	67	15	199	4
MS	144	22	321	7
Celkem	1 369	197	2 434	∅ 12

Tabulka 31

Obecně mají pověřené knihovny obtíže s účastí na poradách u knihovníků obecních (neprofesionálních) knihoven. Jedním z důvodů je pravděpodobně čas konání porady v dopoledních hodinách, kdy se pracovníci malých knihoven nemohou uvolnit ze zaměstnání. **Problém s účastí je i u malých profesionálních knihoven s jedním pracovníkem, kde neexistuje zastupitelnost.**

Na jaře 2020 se všechny aktivity, kvůli nouzovým opatřením, zpravidla přesouvaly nebo rušily. Na podzim řada krajských a pověřených knihoven přesunula porady do virtuálního prostoru. Účast knihoven z velké míry ovlivnila schopnost knihovníků se přesunout do online prostředí. Použití nových komunikačních nástrojů si vyžádalo zaškolení a také nákup potřebné techniky. **Organizování porad v online prostředí by mohlo pomoci odstranit problém s účastí malých profesionálních knihoven, kde není zastupitelnost.**

6.4. Podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit

Na konci roku 2019 byl schválen aktualizovaný Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky⁴⁶, ve kterém je nadefinována nová služba „Metodická podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit.“ **Cílem služby je podpora transformace knihoven na informační, vzdělávací, kulturní a komunitní centra obcí. Měla by zahrnovat metodickou i praktickou pomoc při přípravě akcí v rámci rozvoje společenského a kulturního života v obci, ukázky moderních vzdělávacích aktivit nebo prezentaci příkladů dobré praxe v pověřené knihovně.**

Souběžně s Metodickým pokynem pro výkon RF byl aktualizován také *Standard pro dobrou knihovnu*⁴⁷, ve kterém kromě aktualizace stávajících standardů (provozní doba knihovny, počty počítačů a studijních míst, knihovní fond atd.) přibyl standard „Vzdělávací, kulturní a komunitní aktivity knihoven“. Standard stanovuje doporučený počet akcí za rok podle velikosti knihovny. Vzdělávací, kulturní a další komunitní aktivity se stávají nedílnou součástí

46 Metodický pokyn MK ČR k zajištění výkonu RF (2019), dostupné z: <https://bit.ly/3dQzROO>

47 Metodický pokyn MK ČR k vymezení standardu VKIS (2019), dostupné z: <https://bit.ly/2UrobKE>

činnosti knihoven, rozvíjejí společenské a kulturní zázemí obyvatel obce a zároveň pomáhají posilovat postavení knihoven v místní komunitě. Existuje však mnoho knihoven, které z různých důvodů tyto služby nenabízí. Proto byla souběžně ustanovena nová služba poskytovaná v rámci regionálních funkcí, jejímž cílem je nabídnout knihovnám pomoc při realizaci těchto akcí.

Rok 2020 byl prvním rokem poskytování této služby v rámci ČR (některé kraje tuto službu začaly poskytovat již v minulých letech – například Jihomoravský). Na jednání SDRUK Sekce pro regionální funkce bylo dohodnuto, že samotná služba bude rozdělena do dvou základních částí, a to na pomoc praktickou a metodickou. Praktickou pomocí se rozumí pomoc konkrétní knihovně při organizaci konkrétní akce. Například pomoc s propagací (příprava letáků (plakátů), upozornění na akci do okolních knihoven...), poskytnutí lektora, účast metodika při realizaci akce, aj. Metodickou pomocí se rozumí například naslechy knihovníků při akcích v krajských nebo pověřených knihovnách, doporučení vhodných způsobů práce s dětmi i dospělými (sdílení příkladů dobré praxe), praktické semináře, vzdělávání, metodické návštěvy, konzultace.

Praktická podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit v roce 2020

Kraj	Počet obsl. knihoven	Počet akcí
PHA	2	3
SČ	0	0
JČ	8	8
PL	1	1
KV	0	0
ÚL	12	43
LIB	0	0
HK	110	18
PA	0	0
VYS	35	56
JM	34	30
OL	2	2
ZL	0	0
MS	0	0
Celkem	204	161

Tabulka 32

Vzhledem k tomu, že první rok poskytování této služby byl výrazně poznamenán nemocí Covid-19 a s ní spojenými opatřeními, nebylo možné službu dobře nastartovat. Přesto krajské a pověřené knihovny v rámci svých velmi omezených možností knihovnám ve svých regionech službu poskytovaly, viz tabulka č. 32.

Pro příklad uvádíme některé příklady dobré praxe z jednotlivých krajů:

Královehradecký kraj: pověřená knihovna Hradec Králové z důvodu pandemie zvolila náhradní plnění indikátoru praktické pomoci. Na webové stránce v sekci Pro knihovny vybudovala nový oddíl Mozková mozaika⁴⁸, který adresně doporučila všem svým obsluhovaným knihovnám.

Jihomoravský kraj: na podporu čtenářství vyhlásila pověřená knihovna Karla Dvořáčka ve Vyškově pro knihovny regionu Čtenářskou výzvu ve variantách pro dospělé a mládež. Trénink paměti pro děti i dospělé (pod vedením certifikované lektorky Zdeňky Adlerové) se uskutečnil v knihovnách Křenovice, Vážany nad Litavou, Lysovice, Podbřežice, Topolany, Hostěrádky-Rešov, Heršpice. Lektorné bylo hrazeno z rozpočtu na regionální funkce knihoven. Místní knihovnu Litobratřice v rámci projektu Knihovna dětem finančně podpořilo regionální oddělení Městské knihovny Znojmo, Mgr. Monika Mažárová z Jihomoravského muzea ve Znojmě připravila pro děti besedu o muzeu, historii,

⁴⁸ Mozková mozaika; dostupné z: <https://www.knihovnahk.cz/pro-knihovniky/sluzby/momo-aneb-mozkova-mozaika>

pravěku a o obci Litobratřice. Součástí besedy byla ukázka archeologických nálezů, zkoumání mincí s lupou a také tvoření. Při tvoření děti vyráběly vlastní knihu o Litobratřicích, viz výroční zpráva o výkonu RF v Jihomoravském kraji⁴⁹

Hlavní město Praha: Městská knihovna v Praze již několik let nabízí knihovnám v rámci RF možnost bezplatného využívání autorů a lektorů při organizování kulturních a vzdělávacích aktivit pro veřejnost, viz Výroční zpráva o výkonu RF v kraji Hlavní město Praha.⁵⁰

6.5. Tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce, správa, revize a aktualizace

Poskytování výměnných souborů je velmi žádaná služba v rámci RF. Výměnné soubory tvoří podpůrnou část základních fondů obsluhovaných knihoven. Budují je krajské a pověřené knihovny. Finančně jsou zajišťovány především z krajských dotací na výkon RF. Dalším podstatným finančním zdrojem jsou, ve většině krajů, příspěvky samotných obcí viz tabulka č. 8 (v kapitole 4.1 Finanční náklady na výměnný fond). Vlastnictví nakoupených dokumentů je smluvně ošetřeno. Přispívají i pověřené a krajské knihovny ze svých rozpočtů a využívají se i jiné zdroje.

Budování výměnných fondů (VF) je nezbytným prostředkem ke zkvalitňování dostupnosti dokumentů a informací v nich obsažených a ke stírání rozdílů v kvalitě služeb knihoven ve městech a v malých obcích. Výměnné soubory využívají nejen knihovny, které nemají dostatek finančních prostředků na doplňování svých vlastních fondů, ale také knihovny, které nové dokumenty pravidelně kupují, ale není pro ně hospodárné, doplňovat je v takové šíři, jakou zajišťují cirkulující soubory z výměnných fondů.

Budování výměnného fondu (VF)

Budování VF je stěžejní služba, která je nejen velmi žádaná, ale také ekonomicky velmi výhodná. Tím, že výměnný fond cirkuluje po knihovnách, je jeho budování a využívání efektivní. Vývoj finančního zajištění pro budování VF je popsán v kapitole 4.1 Finanční náklady na výměnný fond, tabulky č. 8–11.

K 31. 12. 2020 dosáhl VF v rámci celé ČR objemu 3 790 114 dokumentů. Krajské i pověřené knihovny dbají o kvalitu VF i o uspokojení zájmu knihoven o novinky v cirkulačních souborech. Stále častěji se soustřeďují nejen na knihy, ale také na další druhy dokumentů, o které je velký zájem (časopisy, CD, audioknihy, společenské hry). Výměnný fond je nedílnou součástí poskytovaných služeb v rámci RF. Díky jeho nepřetržitému doplňování, mohou obsluhované knihovny nabídnout svým čtenářům široké spektrum aktuálních dokumentů, bez ohledu na výši finančních prostředků na budování vlastního fondu.

Budování výměnného fondu r. 2020

VF – počet knihovních jednotek	r. 2019	r. 2020
Z krajské dotace na RF	140 604	143 721
Z prostředků obcí	24 304	24 651
Z jiných zdrojů	7 131	3 074
Roční přírůstek VF	179 889	175 950
Stav VF k 31.12. 2020	3 714 202	3 790 114

Tabulka 33

Od roku 2015, kdy roční přírůstek činil 198 821 knihovních jednotek mají roční přírůstky sestupnou tendenci. **V roce 2020 roční přírůstek činil 175 950 knihovních jednotek**, to je o 22 871 méně než v roce 2015 a o 3 939 méně než v roce 2019, viz tabulka č. 33.

49 Výroční zpráva o výkonu RF v Jihomoravském kraji; dostupné z: https://www.mzk.cz/sites/mzk.cz/files/vyrocní_zprava_rf_2020_0.pdf

50 Výroční zpráva o výkonu RF v kraji Hlavní město Praha; dostupné z: <https://www.mlp.cz/cz/dokumenty/?act=get&check=3b3f94dc1ce489f5089c-dafae0cf9097&id=2497&noinc=1>

Stav VF v krajích k 31. 12. 2020, přírůstek (v knih. jednotkách) podle původu finančních prostředků

Kraj	Stav VF	Roční přírůstek VF	Z krajské dotace	Z prostředků obcí	Z jiných zdrojů
PHA	13 449	2 385	2 385	0	0
SČ	317 416	14 481	13 173	1 138	0
JČ	340 751	15 866	14 291	139	45
PL	348 400	15 149	11 025	3 776	348
KV	166 415	6 617	4 368	2 249	0
ÚL	235 028	11 623	7 708	2 501	1 186
LIB	112 955	4 568	4 390	0	0
HK	339 026	16 088	9 354	6 558	176
PA	523 812	15 431	11 190	3 755	486
VYS	342 473	11 734	11 245	487	0
JM	289 388	16 521	16 071	0	442
OL	226 101	13 921	12 989	851	81
ZL	170 189	9 561	7 143	0	0
MS	364 711	22 005	18 389	3 197	310
Celkem	3 790 114	175 950	143 721	24 651	3 074

Tabulka 34

Počty přírůstků knihovních jednotek podle původu finančních prostředků přehledně ukazuje tabulka č. 34. Bez pomoci obcí budovaly VF v roce 2019 jen čtyři kraje.

Přírůstek VF (v knih. j.) v krajích z hlavního finančního zdroje – krajské dotace r. 2019/2020

Kraj	r. 2019	r. 2020
PHA	1 589	2 385
SČ	13 512	13 173
JČ	18 602	14 291
PL	10 858	11 025
KV	4 803	4 368
ÚL	9 341	7 708
LIB	4 570	4 390
HK	6 786	9 354
PA	11 021	11 190
VYS	6 576	11 245
JM	17 887	16 071
OL	12 963	12 989
ZL	6 964	7 143
MS	15 132	18 389
Celkem	140 604	143 721

Tabulka 35

Rok 2009 byl rokem, kdy se krajské dotace na výkon RF postupným navyšováním vrátily na úroveň roku 2005 (roční přírůstek z krajské dotace v roce 2009 činil 201 974 knihovních jednotek). V dalších letech opět začaly klesat. To se v některých krajích výrazně projevilo i na budování VF. **V roce 2020 byl přírůstek VF z krajské dotace o 58 253 knihovních jednotek menší než v roce 2009.** V meziročním srovnání ale došlo k mírnému zlepšení oproti roku 2019 se roční přírůstek zvýšil o 3117 knihovních jednotek.

Krajské i pověřené knihovny také nezapomínají na to, aby VF byl aktuální a v dobrém stavu. To znamená, že jsou průběžně vyřazovány dokumenty, které jsou obsahově zastaralé nebo opotřebované nebo neodpovídají profilu dané knihovny. Dle Standardu pro dobrý knihovní fond⁵¹ má být ročně obnoveno minimálně 7 % fondu. **Roční obnova VF v roce 2020 činila 4,6 %. V roce 2019 bylo procento obnovy VF 4,8 %.**

Cirkulace výměnného fondu

Metodický pokyn k zajištění výkonu RF doporučuje periodicitu výměnných cirkulačních souborů minimálně 2x ročně minimálně 60 svazků, respektive 120 svazků ročně. Jak už bylo zmíněno, poskytování výměnných cirkulačních souborů je jednou z nejžádanějších služeb v rámci RF.

V roce 2020 každá knihovna, která využila služby cirkulačních souborů, půjčila pro své čtenáře průměrně 219 dokumentů (rok 2019 = 244 dokumentů). Standard byl i přes dlouhodobé uzavření knihoven na jaře a na podzim splněn. Vysokou využívanost výměnných cirkulačních souborů ukazuje tabulka č. 36.

Cirkulační soubory r. 2019/2020

	r. 2019	r. 2020
% obslužených knihoven	88 %	84 %
Počet obslužených knihoven	5 219	4 958
Počet souborů	21 354	17 332
Počet k.j. v souborech	1 273 304	1 038 565
Počet souborů/1 knihovna	4	4
počet k.j./1 soubor	60	60

Tabulka 36

Zájem obsluhovaných knihoven je velký jak v krajích, kde práce s VF a cirkulačními soubory má dlouholetou a nepřerušovanou tradici, tak i v krajích, kde tato služba v 90. letech 20. století stagnovala nebo i zcela zanikla.

Sami knihovníci z obsluhovaných knihoven ovlivňují skladbu výměnných souborů s ohledem na své uživatele tak, že mohou žádat o konkrétní tituly prostřednictvím např. webového rozhraní. Regionální automatizované knihovní systémy umožňují objednávat nebo rezervovat do cirkulačních souborů konkrétní dokumenty. Periodicita dodávání souborů je též kraj od kraje různá a stejně tak jejich velikost a způsob cirkulace, resp. vracení kompletních souborů či jen těch dokumentů, o které již není v místě zájem, až po důslednou a pevně zavedenou cirkulaci po předem stanovených trasách. Mnohé pověřené knihovny, především ty, které působí v příhraničí, budují VF včetně cizojazyčné literatury. Velkému zájmu uživatelů v malých obecních knihovnách se těší i zvukové knihy, periodika s dlouhodobější aktuálností, tematické kufříky a společenské hry. Objevují se také knihovny se zájmem o čtečky e-knih. Tato pestrost ve skladbě výměnných souborů výrazným způsobem napomáhá ke zkvalitnění služeb zejména obecních (neprofesionálních) knihoven. Podrobnější informace o cirkulačních souborech v jednotlivých krajích v roce 2020 ukazuje tabulka č. 38.

Cirkulační soubory v roce 2020 využilo 84 % všech obsluhovaných knihoven (rok 2019 = 88 %)! Přesto, že v roce 2020 došlo celkově k mírnému poklesu z důvodu celostátního uzavření knihoven, byl zájem o službu cirkulačních souborů velký. V rámci jednotlivých krajů výrazné snížení vykázal kraj Praha. Důvodem bylo již zmíněné uzavření knihoven a s tím spojený menší zájem ze strany čtenářů o nové tituly v tištěné formě. Budování VF je důležitou částí výkonu RF, viz tabulka č. 37.

51 Metodický pokyn MK ČR k vymezení standardu doplňování a aktualizace knihovního fondu, dostupné z: <https://ipk.npk.cz/docs/standard-pro-dobry-knihovni-fond>

Cirkulační soubory – % obslužených knihoven v krajích rok 2019/2020

Kraj	r. 2019	r. 2020
PHA	80 %	43 %
SČ	88 %	76 %
JČ	86 %	86 %
PL	93 %	94 %
KV	69 %	78 %
ÚL	87 %	87 %
LIB	84 %	83 %
HK	79 %	77 %
PA	89 %	87 %
VYS	89 %	81 %
JM	90 %	83 %
OL	90 %	85 %
ZL	87 %	85 %
MS	92 %	92 %
Celkem	86 %	84 %

Tabulka 37

Cirkulační soubory podle krajů r. 2020

Kraj	Počet obslužených knihoven	Počet expedovaných souborů	Počet k.j. v souborech	∅ počet k.j./obsluž. knihovna	∅ počet k.j./soubor	∅ počet souborů/obsluž. knihovna
PHA	17	36	3 396	200	94	2
SČ	623	1 821	101 943	164	56	3
JČ	514	1 141	99 563	194	87	2
PL	459	1 210	84 678	184	70	3
KV	91	356	16 709	184	47	4
ÚL	263	1 436	80 916	308	56	5
LIB	176	541	26 041	148	48	3
HK	296	1 006	62 533	211	62	3
PA	367	952	68 403	186	72	3
VYS	481	1 473	89 977	187	61	3
JM	570	2 035	135 425	238	67	4
OL	405	2 313	117 653	291	51	6
ZL	326	815	63 123	194	77	3
MS	370	2 197	88 205	238	40	6
Celkem	4 958	17 332	1 038 565	209	60	3

Tabulka 38

V roce 2020 bylo obslouženo 4 958 knihoven v počtu 17 332 expedovaných souborů, ve kterých bylo celkem 1 038 565 knihovních jednotek. Ve srovnání s rokem 2019 bylo v rámci ČR obslouženo o 261 knihoven méně. Počet expedovaných souborů se snížil o 4 022, počet svazků v souborech o 234 739. Každá obsloužená knihovna si půjčila v průměru o 35 dokumentů méně. Průměrný počet svazků na jeden soubor se snížil jen mírně, z 64 na 60. Průměrný počet souborů expedovaných do jedné obsloužené knihovny se snížil o jeden, (z 4,1 na 3), viz tabulka č. 38.

6.6. Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů (KF)

Provozovatel knihovny má za povinnost provádět revize vlastních knihovních fondů dle vyhlášky č. 88/2002 Sb., k provedení zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), ve lhůtách podle § 16 knihovního zákona. **Periodicita revizí je určena podle velikosti knihovního fondu, v nejnižší velikostní kategorii knihoven do 100 000 svazků je to 1 x za 5 let.**

Pomocí při revizi a aktualizaci knihovních fondů v obsluhovaných knihovnách se rozumí pomoc při fyzické revizi, obsahové prověrce, dohledávkách, opravách, aktualizaci knihovního katalogu a dalších evidencí, zpracování protokolů o výsledku revize. Služba je poskytována primárně neprofesionálním knihovnám a knihovnám s pracovním úvazkem nejvýše 1,0, případně dalším knihovnám, které o tuto službu požádají.

Pomoc při revizích probíhá obvykle podle plánu revizí sestavovaných na základě objednávky (zájmu) obcí. Obecními knihovnami, resp. obcemi je tato služba vyhledávána ve všech krajích a zpravidla je i součástí krajských koncepcí RF. V posledních letech nabývá na významu poradenská pomoc, především při aktualizaci KF obsluhovaných knihoven související obvykle se zaváděním regionálních automatizovaných knihovních systémů. Aktualizace je časově náročná odborná činnost, která zahrnuje vyřazování obsahově zastaralých a opotřebovaných dokumentů, dále potom čištění knih, opravy obalů a značení. Aktualizace KF musí probíhat soustavně nebo alespoň v kratších intervalech. Je možné zachovat pětiletý interval, stejně jako pro revize KF. Může tedy probíhat současně s vlastní revizí.

Pomoc při revizi a aktualizaci rok 2019/2020

	r. 2019	r. 2020
Počet obslužených knihoven	1 175	958
Počet revidovaných knihoven	676	667
Počet revidovaných k.j.	2 106 686	2 436 932

Tabulka 39

V roce 2020 bylo obslouženo 958 knihoven, to je o 217 méně než v roce 2019. Pokles revidovaných knihoven se ale snížil jen mírně, o 9. Počet revidovaných svazků se naopak zvýšil o 330 246 svazků. Z toho vyplývá, že pokles byl spíše u pomoci s aktualizací, viz tabulka č. 39.

Pomoc při revizi a aktualizaci v krajích v r. 2020

Kraj	Počet obslužených knihoven	Počet revidovaných knihoven	Počet revidovaných k.j.	% revid. knihoven/obslužené	∅ počet revid. k. j./1 revid. knihovna
PHA	9	9	85 770	23 %	9 530
SČ	67	35	92 093	8 %	1 375
JČ	77	51	149 296	13 %	1 939
PL	21	18	38 255	4 %	1 822
KV	44	11	20 137	38 %	458
ÚL	51	31	70 094	17 %	1 374
LIB	28	22	139 838	13 %	4 994
HK	72	55	97 635	19 %	1 356
PA	54	45	88 856	13 %	1 645
VYS	78	65	168 703	13 %	2 163
JM	134	110	567 100	19 %	4 232
OL	137	98	308 753	29 %	2 254
ZL	90	53	138 455	23 %	1 538
MS	96	64	471 947	24 %	4 916
Celkem	958	667	2 436 932	16 %	3 653

Tabulka 40

V roce 2020 využilo službu pomoci při revizi a aktualizaci KF 958 knihoven, to je 16 % ze všech obsluhovaných knihoven. Mezi roky 2015–2019 zájem o tuto službu každým rokem narůstal (r. 2015 = 1038, r. 2019 = 1175 knihoven). Vzhledem k tomu, že periodicita revizí je cca 5 let, nejsou výkony v jednotlivých letech porovnatelné.

V každé revidované knihovně prošlo kontrolou průměrně 3 653 k. j. (v roce 2019 to bylo 3 450 k. j.). Počty obslužených i revidovaných knihoven, objemy revidovaných KF a průměrné „velikosti“ KF na jednu knihovnu v jednotlivých krajích v roce 2020 jsou uvedeny v tabulce č. 40.

Počet zrevidovaných knihovních jednotek na 1 revidovanou knihovnu v jednotlivých krajích v roce 2020 vyjadřuje objem revizních činností (čím vyšší počet revidovaných svazků, tím větší objem práce metodika). Obsluhované knihovny a jejich provozovatelé mají o službu trvalý zájem. Podle zvyšujícího se zájmu předpokládáme, že bude i nadále nepostradatelnou součástí RF. Ve stále větší míře jsou revize prováděny pomocí automatizovaných knihovních systémů, čímž se značně zkrátí časové nároky na tuto službu. Přitom jejím obsahem není pouhá pomoc zřizovatelům knihoven se správou majetku, ale pomoc při aktualizaci a průběžné péči o kvalitu KF, jeho obsahu a struktury.

6.7. Nákup a zpracování knihovních fondů pořízených z prostředků provozovatele knihovny (obce) a jejich distribuce

Nákup knihovních fondů z prostředků obcí

K zajištění kvalitní akvizice a zpracování vlastních knihovních fondů mohou knihovny využít služby pověřené nebo krajské knihovny. Ty provedou odborný výběr knih a/nebo tyto knihy odborně zpracují. Při nákupu pro více knihoven mohou využít množstevních slev nebo slev, které mají smlouveny se svým distributorem. Společný nákup, který realizuje pověřená nebo krajská knihovna za finanční prostředky poskytnuté obcemi, má několik předností: hospodárnost, odbornost výběru a následně odborné zpracování. **Cílem této služby je, aby obsluhované knihovny měly vlastní, kvalitní a aktuální knihovní fond, který mohou obohacovat o knihy z výměnných cirkulačních souborů.** Obce tak vyjadřují svou odpovědnost za úroveň knihovnických a informačních služeb občanům a zájem o to, aby služby byly co nejkvalitnější.

Celkově bylo z prostředků obcí v roce 2020 nakoupeno do vlastních fondů knihoven prostřednictvím krajských a pověřených knihoven 68 855 knihovních jednotek pro 886 knihoven (16 % ze všech obsluhovaných knihoven).

V roce 2019 bylo z prostředků obcí nakoupeno 72 640 knihovních jednotek pro 938 knihoven. Meziročně o tuto službu požádalo o 52 knihoven méně a bylo nakoupeno o 3 785 méně knihovních jednotek. Tato služba má v posledních letech sestupnou tendenci (rok 2018 = 83 992 k. j. pro 1 020 knihoven).

Ukazatel nákupu a zpracování KF z prostředků obcí sledujeme od r. 2002. Samotný nákup stálého KF z prostředků obcí probíhá od r. 2005. Průměrná vynaložená roční částka je 14 000 000 Kč, viz tabulka č. 41.

Nákup vlastních KF z prostředků obcí r 2019/2020

Nákup KF z prostředků obcí	r. 2019	r. 2020
Počet obslužených knihoven	938	886
Počet knihovních jednotek	72 736	68 855
Částka na nákup KF	14 279 175	13 747 156

Tabulka 41

Z celé ČR jsou jen čtyři kraje, Hl. město Praha, Středočeský, Královehradecký a Pardubický, ve kterých službu nákup a zpracování fondů pořízených z prostředků obcí nevyužila žádná obec. V ostatních krajích jsou velké rozdíly ve využívání této služby. Nejvyšší procento obcí, které nakupují pro své knihovny KF prostřednictvím krajských a pověřených knihoven, vykazují kraje Liberecký, Karlovarský a Olomoucký. Údaj o počtu svazků zakoupených z prostředků obcí vychází z rozdílné výše poskytovaných částek a současně ilustruje objem prací s tím spojených. Nejvíce k. j. za finanční prostředky obcí nakoupily pověřené knihovny v kraji Moravskoslezském, Jihomoravském a Libereckém. Podrobnější informace z krajů za rok 2019 ukazuje tabulka č. 42

Nákup vlastních KF z prostředků obcí v krajích v r. 2020

Kraj	Počet obsluž. knihoven	Počet koupených k. j.	Počet koupených k. j./1 obsluž. knihovna	Počet obsluhovaných knihoven	% obsluž. knihoven z počtu obsluhov.	Finanční prostředky od obcí v Kč
PHA	0	0	0	40	0 %	0
SČ	0	0	0	816	0 %	0
JČ	49	1 473	30	595	8 %	375 983
PL	7	11	2	489	1 %	157 691
KV	49	1 224	25	117	42 %	190 052
ÚL	51	5 784	113	303	17 %	1 169 834
LIB	122	10 484	86	212	58 %	2 098 849
HK	0	0	0	386	0 %	0
PA	0	0	0	421	0	0
VYS	9	340	38	596	2 %	87 549
JM	190	11 490	60	688	28 %	1 889 957
OL	170	7 271	43	479	35 %	1 468 591
ZL	126	9 440	75	384	33 %	1 516 880
MS	113	21 338	189	402	28 %	4 791 771
Celkem	886	68 855	78	5 928	15 %	13 747 156

Tabulka 42

Počet knihoven v krajích, které nakupují stálý KF prostřednictvím KK a PK r. 2019/2020

Kraj	r. 2019	r. 2020
PHA	0	0
SČ	0	0
JČ	48	49
PL	12	7
KV	79	49
ÚL	54	51
LIB	124	122
HK	0	0
PA	1	0
VYS	9	9
JM	195	190
OL	183	180
ZL	121	126
MS	112	113
Celkem	938	886

Tabulka 43

Zpracování knihovních fondů z prostředků obcí

Tato služba navazuje nebo souvisí s nákupem KF z prostředků obcí. Často je poskytována i bez předchozího společného nákupu. Mnohé knihovny si přejí vybrat a nakoupit dokumenty samostatně a pouze si nechat knihovní fond odborně zpracovat svou krajskou nebo pověřenou knihovnou. Tato forma zaručuje odborné zpracování (katalogizaci) do elektronického katalogu automatizovaného knihovního systému (AKS).

Regiony, které vykazují vysoký zájem knihoven (resp. obcí) o zpracování svých KF, mají dlouholetou tradici ve společně doplňovaných knihovních fondech. Pověřené a krajské knihovny často nakupují a zpracovávají KF nejen pro nejmenší obecní knihovny, ale i pro knihovny profesionální. V některých případech se způsob příspěvků obcí na nákup a zpracování vlastního KF vyvinul po transformaci okresních knihovních systémů jako operativní řešení nové situace. Spokojenost obcí se službou přispěla k jejímu zachování.

I v této oblasti, stejně jako v nákupu KF do vlastních fondů knihoven, je v celostátním měřítku zaznamenána určitá rozkolísanost. Je tedy zřejmé, že nákup a následné zpracování velmi často závisí na momentálním stavu financí obce a zájmu o financování knihovny, kterou zřizují a provozují.

V roce 2020 krajské nebo pověřené knihovny zpracovaly pro 1418 knihoven 133 250 knihovních jednotek (r. 2019 = 1530/135 880 k. j.). Podrobnější informace z jednotlivých krajů ukazuje tabulka č. 44.

O zpracování vlastního KF mělo vždy zájem více knihoven než o jeho společný nákup.

Celostátní průměry jsou následující: Každý kraj obsloužil v r. 2020 v průměru 92 knihoven a zpracoval průměrně 9 5018 knihovních jednotek (r. 2019 = 109/9 706 k. j.).

Počet obslužených knihoven a zpracovaných k.j. v krajích v roce 2020

Kraj	Počet obslužených knihoven	% obslužených knihoven z obsluhovaných	Počet zpracovaných k.j.	počet zprac. k.j./ 1 obslužená knihovna
PHA	0	0 %	0	0
SČ	18	2 %	5 969	332
JČ	65	11 %	2 348	36
PL	11	2 %	121	11
KV	54	46 %	1 226	23
ÚL	110	36 %	10 471	95
LIB	131	62 %	12 047	92
HK	48	12 %	1 868	39
PA	31	7 %	4 493	145
VYS	62	10 %	3 324	54
JM	253	37 %	21 694	86
OL	239	50 %	12 742	53
ZL	252	66 %	24 779	98
MS	144	36 %	32 168	223
Celkem	1418	24 %	133 250	ø 92

Tabulka 44

6.8. Servis automatizovaného knihovního systému (AKS) využívaného pro výkon regionálních funkcí

Zajištěním servisu automatizovaného knihovního systému (AKS) se rozumí zajištění servisních služeb pro obsluhované knihovny kraje v částech AKS, které jsou využívány k plnění RF (katalogizace, revize KF a automatizované agendy cirkulačních výměnných souborů včetně provozu regionálního automatizovaného systému RAKS), zaškolení pracovníků při práci s příslušnými moduly, metodická a praktická pomoc při zavádění RAKS, roční údržba, případně upgrade.

Rozsah poskytování této služby je v jednotlivých krajích různý a je závislý na dohodě s pověřenou knihovnou. Obsahem služby jsou zásahy související s aktualizací, instalací, drobnými úpravami a opravami AKS. Zásahy mohou provádět servisní pracovníci nebo správci sítí knihoven, jednodušší zásahy metodičtí pracovníci. Tyto činnosti může hradit pověřená nebo krajská knihovna z prostředků na regionální funkce (v souladu s pravidly a podmínkami kraje). Nezapočítávají se metodické aktivity, např. ukládání dat, export, zaškolování knihovníka, zálohování dat apod., což je součástí poradenské a konzultační služby.

Servis AKS rok 2019/2020

Počet	r. 2019	r. 2020
Knihovny, pro které PK zajišťují podporu AKS	2 309	2 412
Akce, zásahy	4 205	4 013

Tabulka 45

V posledních letech se ve velké míře zavádí AKS i do obecních (neprofesionálních) knihoven. AKS umožňují nejen elektronickou evidenci knihovních dokumentů, ale také vytvoření čtenářského konta nebo přístup veřejnosti do elektronického katalogu knihovny na internetu (OPAC). AKS významně zlepšují dostupnost knihovny pro veřejnost i kvalitu jejich služeb.

Obecní (neprofesionální) knihovny by měly být automatizovány prostřednictvím regionálních automatizovaných knihovních systémů (RAKS), které provozují pověřené knihovny. V některých regionech tyto systémy nefungují a malé knihovny musí žádat ve VISK 3 na samostatný automatizovaný systém, což je mimořádně nákladné.

Regionální AKS je ekonomické řešení, kdy funguje jeden systém pro celý region a je spravován pověřenou knihovnou. Pověřená knihovna jako jeho provozovatel a správce zaručuje kvalitu a rychlost vkládaných záznamů. AKS zjednodušují revize fondů či export záznamů při půjčování souborů z výměnných fondů. Další problémy v této oblasti souvisejí s výskytem více dodavatelů AKS v jednom regionu. To může komplikovat poskytování servisu v rámci této služby a také zvyšovat náklady s ním spojenými.

Servisní služby jsou nejvíce poskytovány obcím (neprofesionálním) knihovnám a malým knihovnám s jedním profesionálním pracovníkem. Význam této služby stále roste. Některé kraje řeší servis i dodavatelskou cestou a financují ji z prostředků RF. Obce často nechtějí nebo nemohou financovat či realizovat nezbytnou údržbu a aktualizace, to pak negativně ovlivňuje nebo zcela znemožňuje technologie v knihovnách využívat. Některé méně náročné práce provádějí sami metodici přímo na místě.

Knihovny, které využívají službu AKS – % ze všech obsluhovaných rok 2019/2020

Kraj	r. 2019	r. 2020
PHA	73 %	73 %
SČ	19 %	20 %
JČ	36 %	38 %
PL	3 %	3 %
KV	69 %	69 %
ÚL	37 %	39 %
LIB	34 %	37 %
HK	25 %	39 %
PA	30 %	33 %
VYS	66 %	69 %
JM	63 %	64 %
OL	35 %	34 %
ZL	55 %	50 %
MS	48 %	49 %
Celkem	42 %	41 %

Tabulka 46

Počet knihoven, pro které PK zajišťují podporu AK rok 2019/2020

Kraj	r. 2019	r. 2020
PHA	29	29
SČ	153	167
JČ	218	228
PL	13	15
KV	82	81
ÚL	110	119
LIB	74	78
HK	98	152
PA	127	139
VYS	394	411
JM	436	442
OL	168	162
ZL	213	193
MS	194	196
Celkem	2 309	2 412

Tabulka 47

7. Přílohy

Financování RF v roce 2020

Finance od kraje	Celkem 2020
Spotřeba materiálu (číslo účtu 501)	33 790 820
z toho: nákup knihovního fondu	31 515 466
Spotřeba energie (číslo účtu 502)	1 445 784
Opravy a udržování (číslo účtu 511)	233 344
Cestovné (číslo účtu 512)	356 596
Ostatní služby (číslo účtu 518)	8 661 575
z toho: doprava	627 607
z toho: servis AKS	1 400 537
z toho: nákup licence na el. zdroje	184 431
z toho: nákup knihovnických služeb	4 248 863
Mzdové náklady (číslo účtu 521)	73 469 467
z toho: platy zaměstnanců	71 780 132
z toho: ostatní osobní náklady	1 470 598
Zákonné sociální pojištění (číslo účtu 524)	24 351 838
Sociální náklady (zákonné a jiné s.n.) (číslo účtu 527 a 528)	2 225 322
Jiné ostatní náklady (číslo účtu 549)	328 907
Ostatní provozní náklady (neuvezeny v ř.61, 63–66, 71, 74–76)	1 145 913
Provozní náklady celkem (součet ř. 61, 63–66, 71, 74–77)	146 042 509
Investiční náklady	0
Náklady celkem (z krajské dotace) (součet ř. 78+79)	146 042 509
	0
Přídělená dotace (krajská)	146 379 688
Vráceno	337 227
Financování RF z jiných zdrojů (vlastní prostředky knihovny, obce, další zdroje, sponzorské dary)	0
Spotřeba materiálu (číslo účtu 501)	2 751 607
z toho: na nákup knihovního fondu*	2 617 343
Mzdové náklady (číslo účtu 521)	5 927 151
z toho: platy zaměstnanců	5 804 483
z toho: ostatní osobní náklady	102 564
Zákonné sociální a zdravotní pojištění (číslo účtu 524)	1 797 247
Ostatní provozní náklady (neuvezené v ř. 91, 93, 96)	2 376 993
Provozní náklady celkem (součet ř. 91, 93, 96, 97)	12 775 244
Investiční náklady	0
Náklady celkem (součet ř. 98+99)	12 916 995

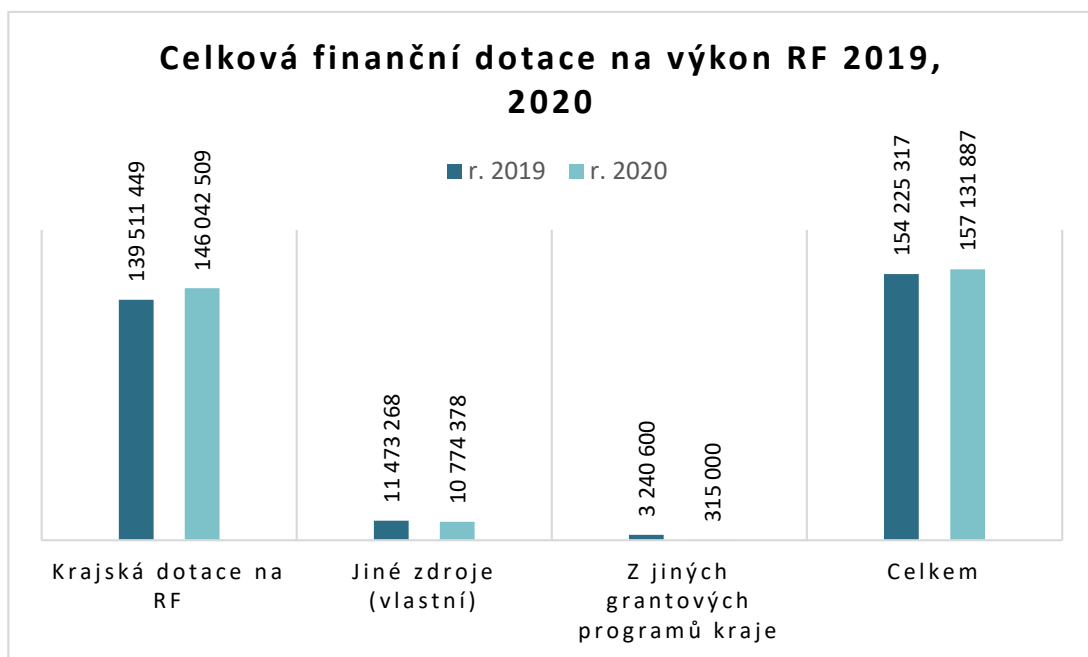
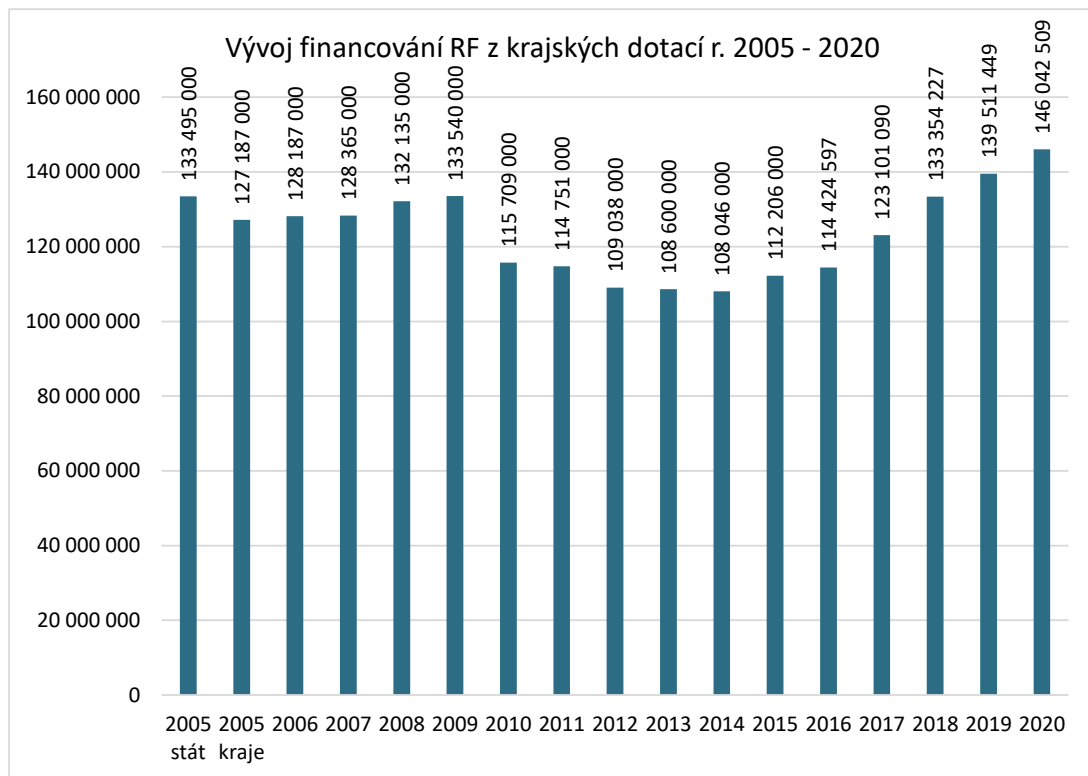
Finanční prostředky obcí na fond knihoven a jeho zpracování**	13 312 035
Na nákup (stálého) knihovního fondu pro knihovny (z prostř. obcí)	13 747 156
Na zpracování (stálého) knihovního fondu pro knihovny (z prostř. obcí)	2 914 809
Další finanční podpora knihoven z krajského rozpočtu (mimo prostředky určené na RF)***	
Celkové částky, které knihovny získaly v roce 2020	315 000
Z krajských grantových programů určených nejen knihovnám	305 000
Z krajských grantových programů určených výhradně knihovnám	10 000
Podíl obcí na nákupu výměnného fondu ***	0
Počet obcí přispívajících na nákup výměnného fondu	965
Částka poskytnutá na výměnný fond (za přispívající obce celkem)	4 966 444

Výkony v rámci RF za rok 2020

Počet PK (včetně KK s funkcí PK)	95
Počet pracovníků zajišťujících regionální funkce	223
Počet obsluhovaných knihoven	5 928
Poradenská a konzultační činnost	
počet obslužených knihoven	5 863
počet poskytnutých konzultací	22 446
počet metodických návštěv	7 818
Statistika knihovnických činností Kult (MK) 12 - 01	
počet obslužených knihoven	5 763
počet zpracovaných statistických výkazů	5 740
Vzdělávání knihovníků, semináře	
počet obslužených knihoven	2 181
počet všech vzdělávacích akcí	917
z toho (z ř. 14): počet akcí v rámci RF	299
z toho (z ř. 15): počet akcí na podporu vzd., kult. a komunitních aktivit	72
počet všech účastníků	9 152
z toho (z ř. 16): počet účastníků akcí v rámci RF	3 929
z toho (z ř.18): počet účastníků akcí na podporu vzd., kult. a komunitních aktivit	957
počet všech vyučovacích hodin	5 193
z toho (z ř. 18): počet vyučovacích hodin v rámci RF	1 042
z toho (z ř. 21): počet vyučovacích hodin na podporu vzd., kult. a komunitních aktivit	250
Porady	
počet obslužených knihoven	1 369
počet akcí	197
počet účastníků	2 434
Praktická podpora vzd., Kult. komunitních aktivit	
Počet obslužených knihoven	253
Počet akcí, zásahů	161

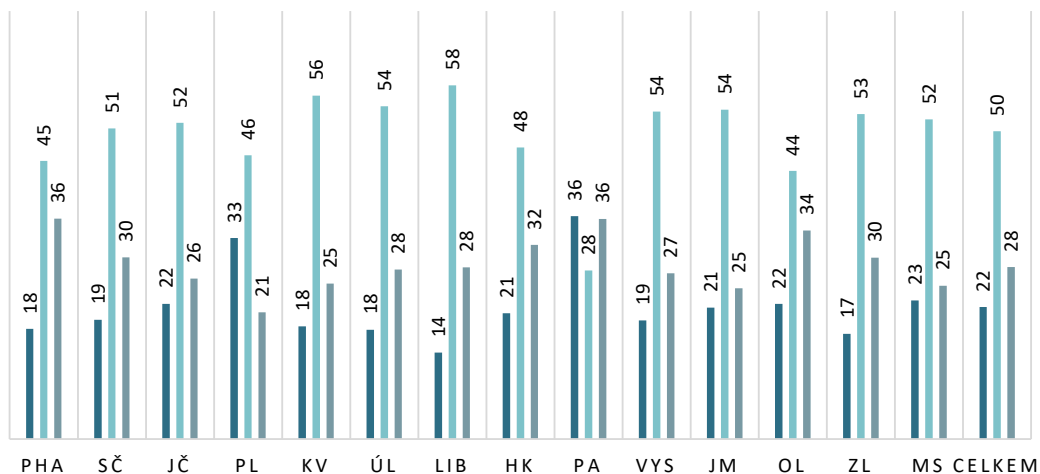
Pomoc při revizi a aktualizaci KF	
počet obslužených knihoven	958
z toho počet revidovaných knihoven	667
počet revidovaných knihovních jednotek	2 436 932
Nákup KF z prostředků provozovatelů (obcí) do vlastních KF	
počet obslužených knihoven	886
počet nakoupených knihovních jednotek	68 855
Zpracování KF z prostředků provozovatelů (obcí) vlastních KF	
počet obslužených knihoven	1 418
počet zpracovaných knihovních jednotek	133 250
Výměnný fond (v knihovních jednotkách)	
stav výměnného fondu k 31.12. 2020	3 790 114
roční přírůstek VF	175 950
roční úbytek výměnného fondu	121 699
z ř. 42 zakoupeno z finančních prostředků kraje na regionální funkce	143 721
z ř. 42 zakoupeno z finančních prostředků obce	24 651
z ř. 42 zakoupeno z finančních prostředků dalších zdrojů	3 074
Cirkulace VF	
počet obslužených knihoven	4 958
počet expedovaných souborů	17 332
počet svazků v souborech	1 038 565
Servis automatizovaného knihovního systému	
počet knihoven, pro které pověřená knihovna zajišťuje podporu automatizovaného systému	2 412
počet akcí, zásahů	4 013
Doprava v rámci výkonu RF	
počet obslužených knihoven	5 304
počet ujetých km	242 008

Financování regionálních funkcí

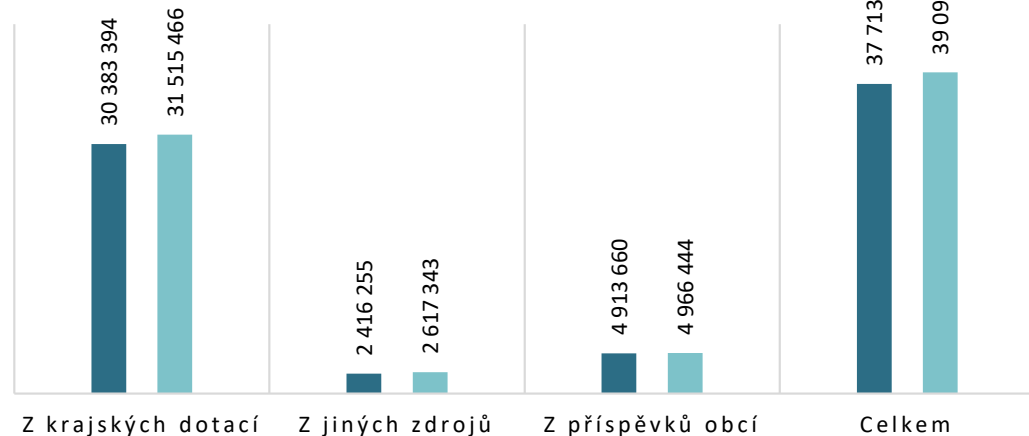
Struktura celkových nákladů krajské dotace na RF v % r. 2020

■ Na nákup VF v % ■ Mzdové náklady v % ■ Ostatní náklady v %

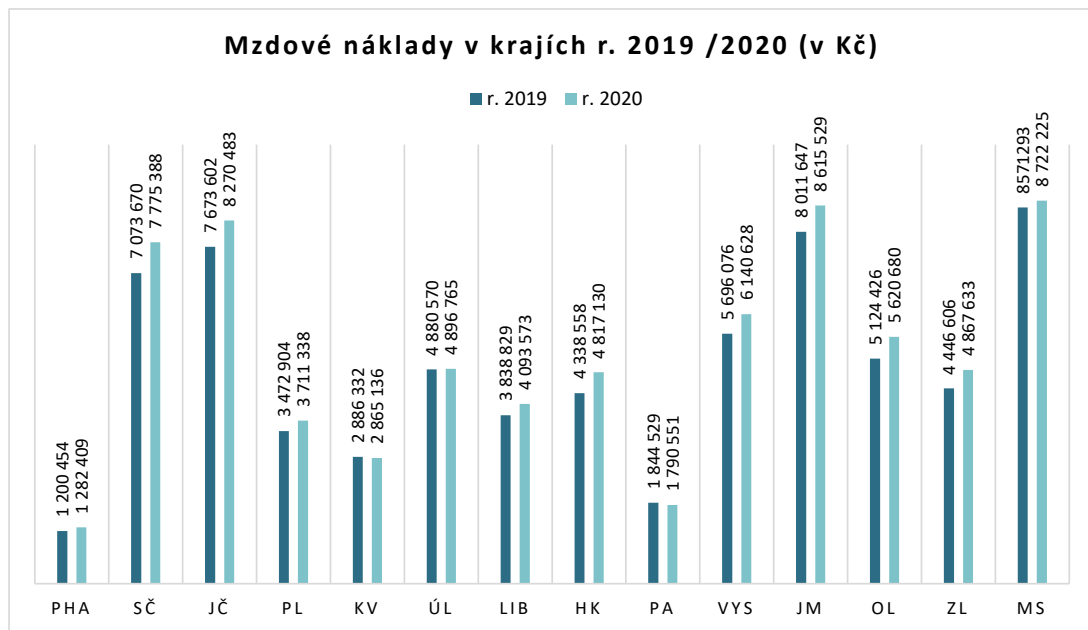

Financování výměnného fondu z hlediska zdrojů (v Kč) r.2019/2020

■ r. 2019 ■ r. 2020

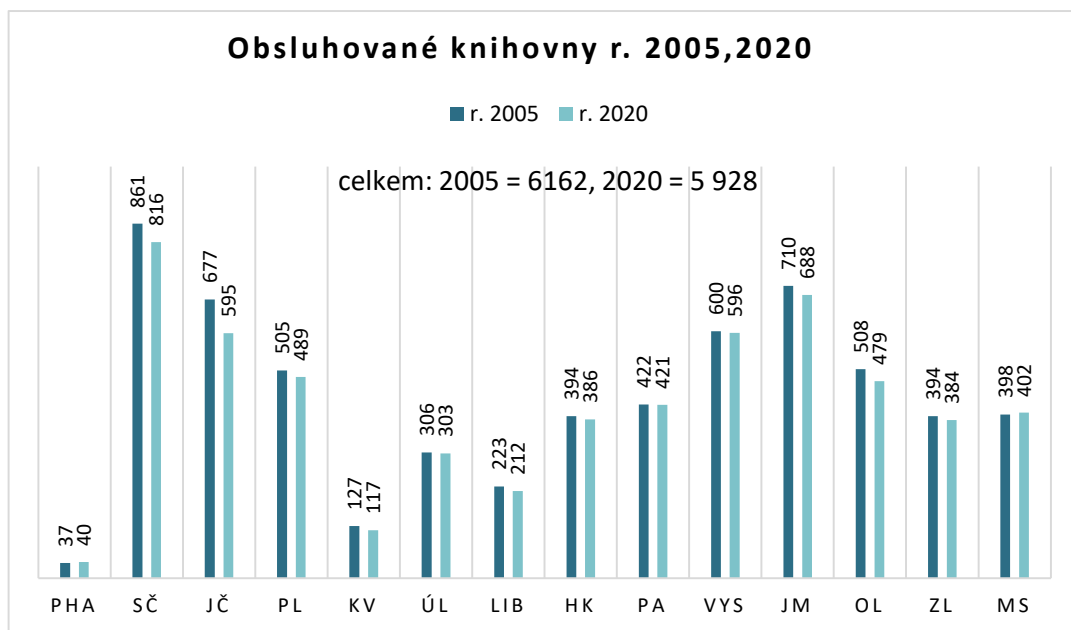

Mzdové náklady v krajích r. 2019 /2020 (v Kč)

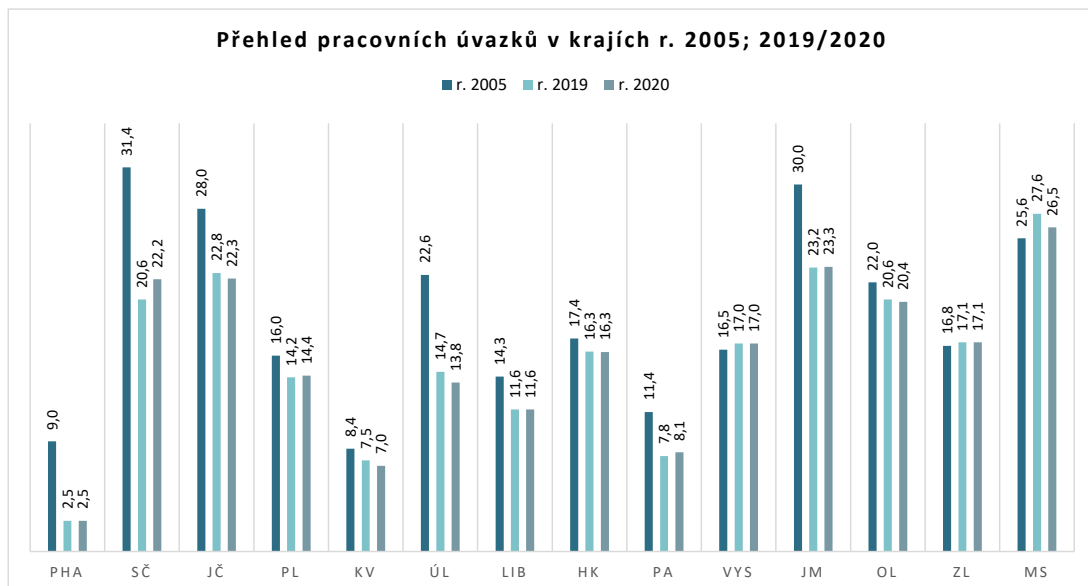

Podmínky fungování RF

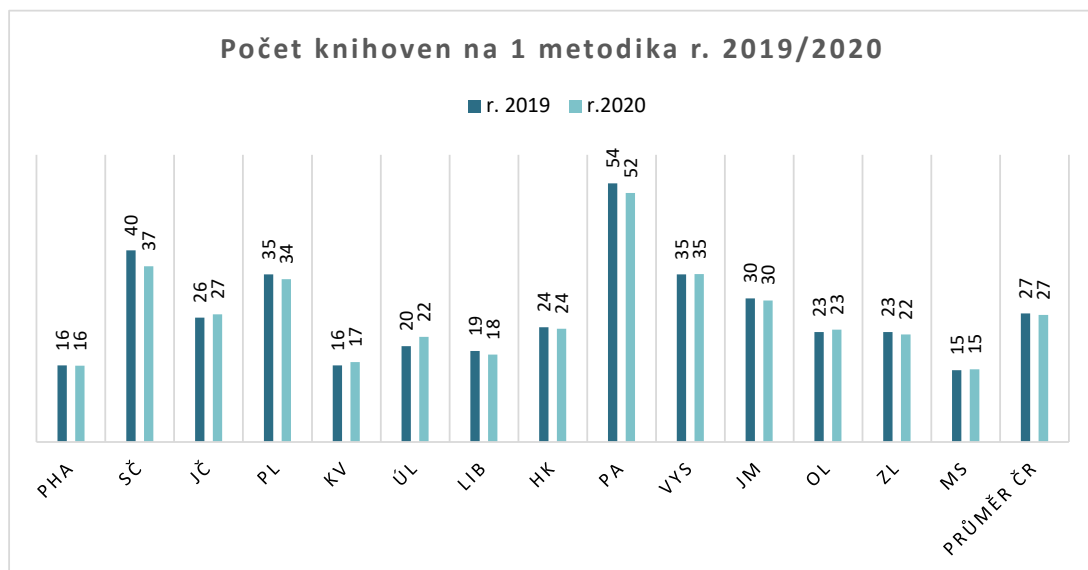
Obsluhované knihovny r. 2005,2020

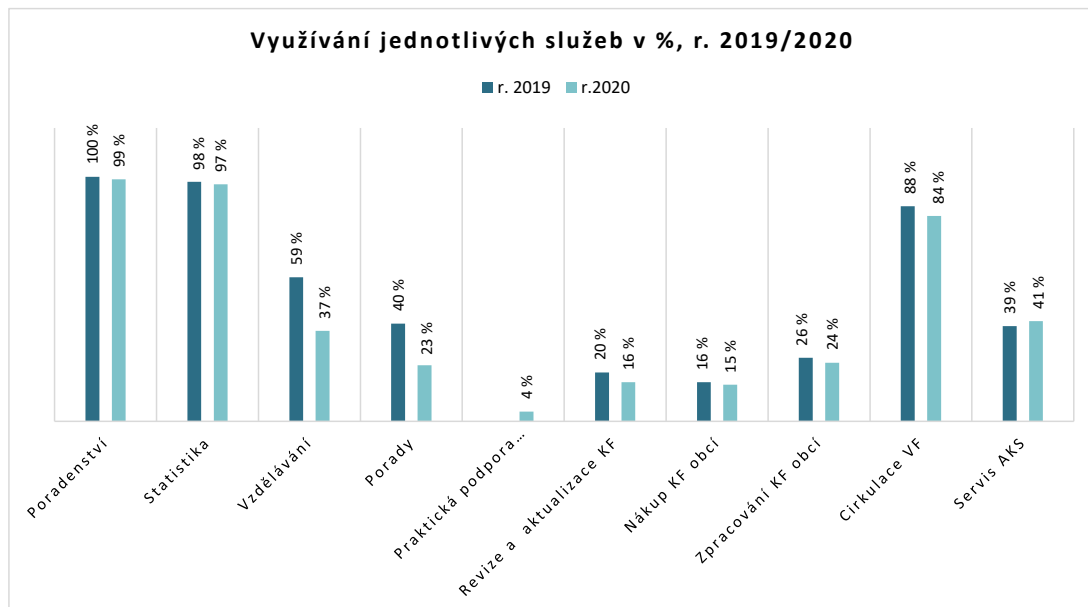
Přehled pracovních úvazků v krajích r. 2005; 2019/2020

Počet knihoven na 1 metodika r. 2019/2020

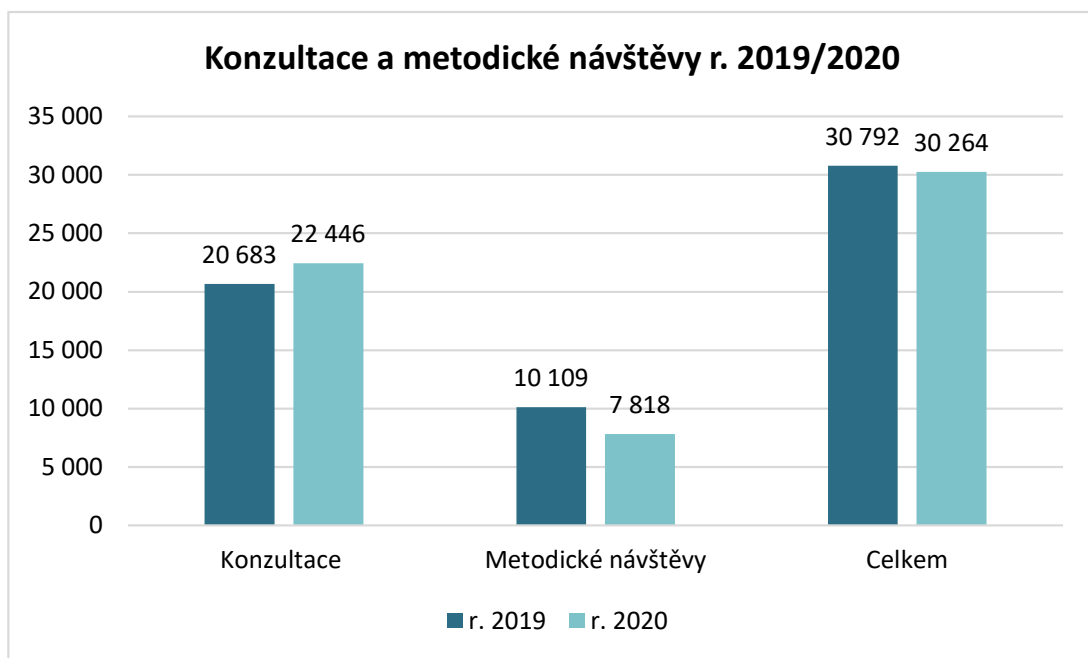

Využívání jednotlivých služeb v %, r. 2019/2020

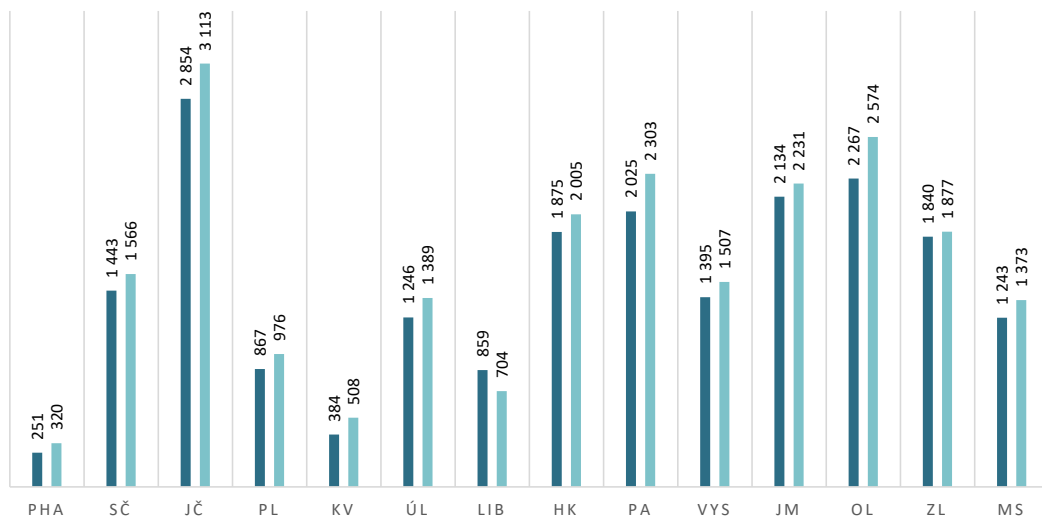
Poradenská a konzultační činnost

Konzultace a metodické návštěvy r. 2019/2020

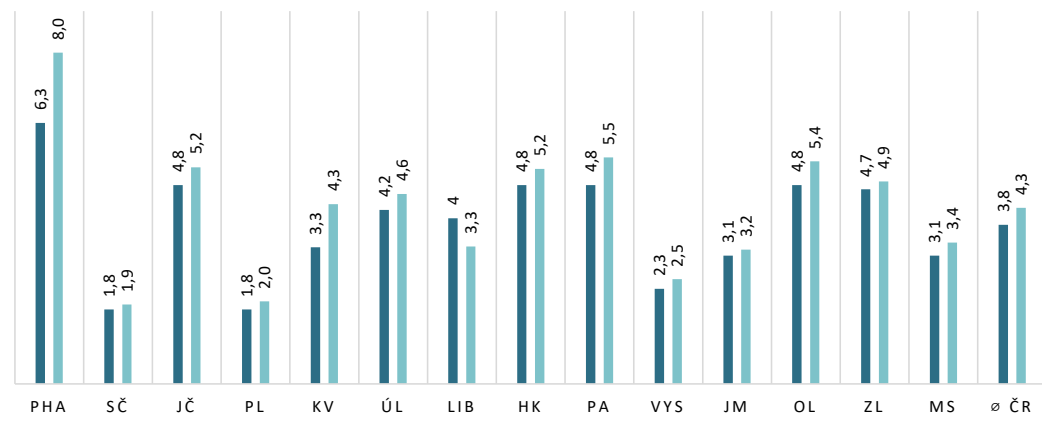
Počet konzultací v krajích r. 2019/2020

■ r. 2019 ■ r. 2020

Počet konzultací na 1 obsluhovanou knihovnu r. 2019/ 2020

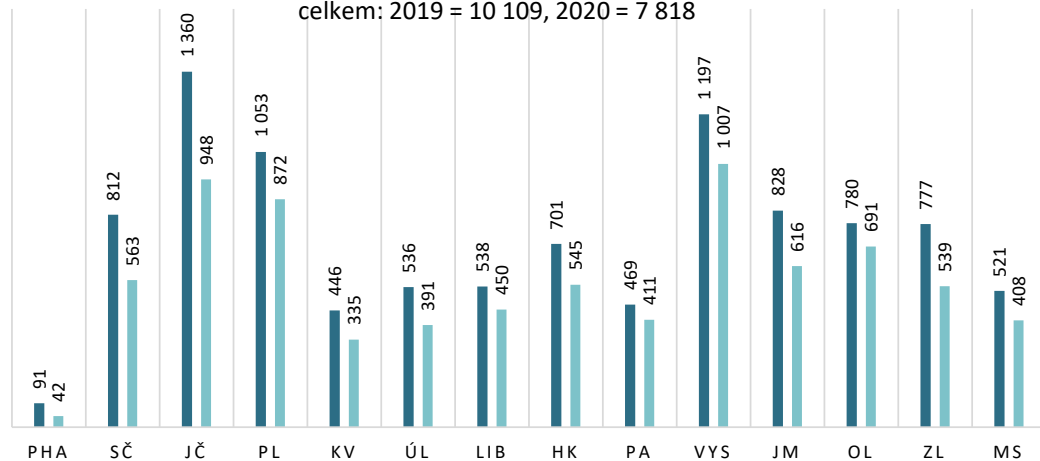
■ r. 2019 ■ r. 2020

Metodické návštěvy v krajích r. 2019/2020

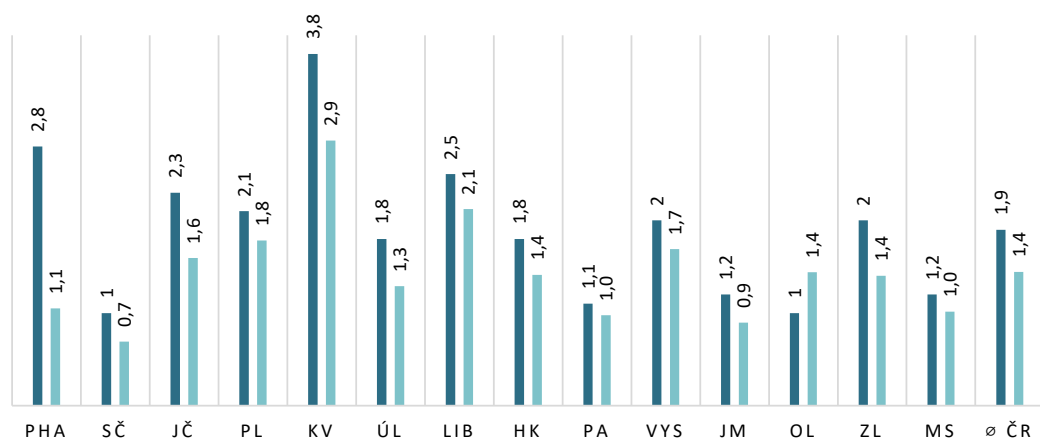
■ r. 2019 ■ r. 2020

celkem: 2019 = 10 109, 2020 = 7 818

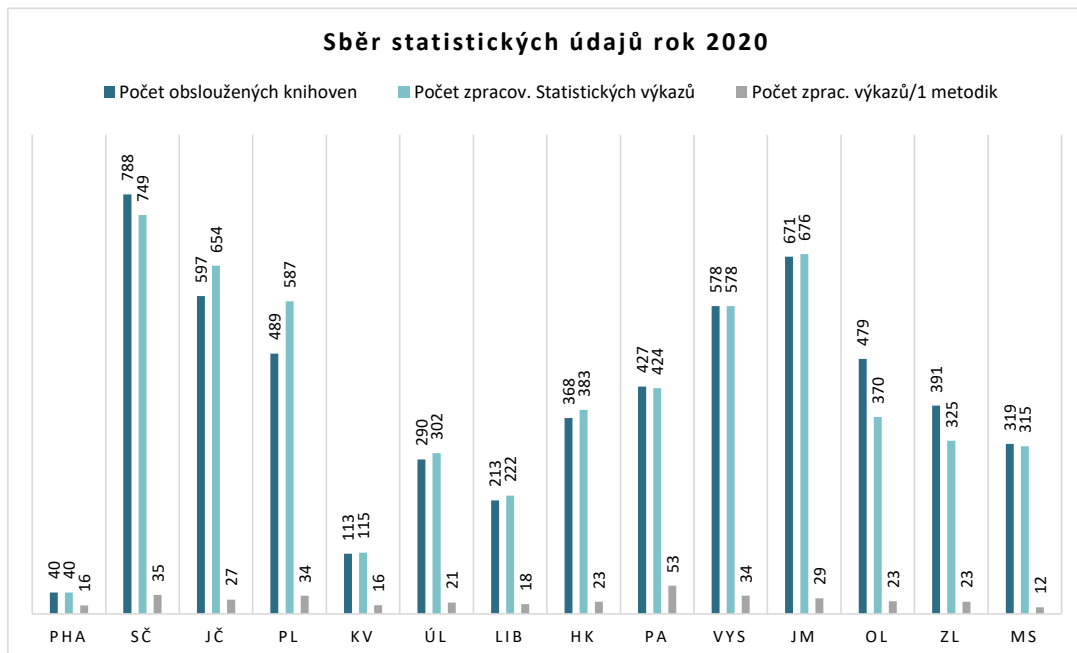

Počet metodických návštěv na 1 obsluhovanou knihovnu r. 2019/2020

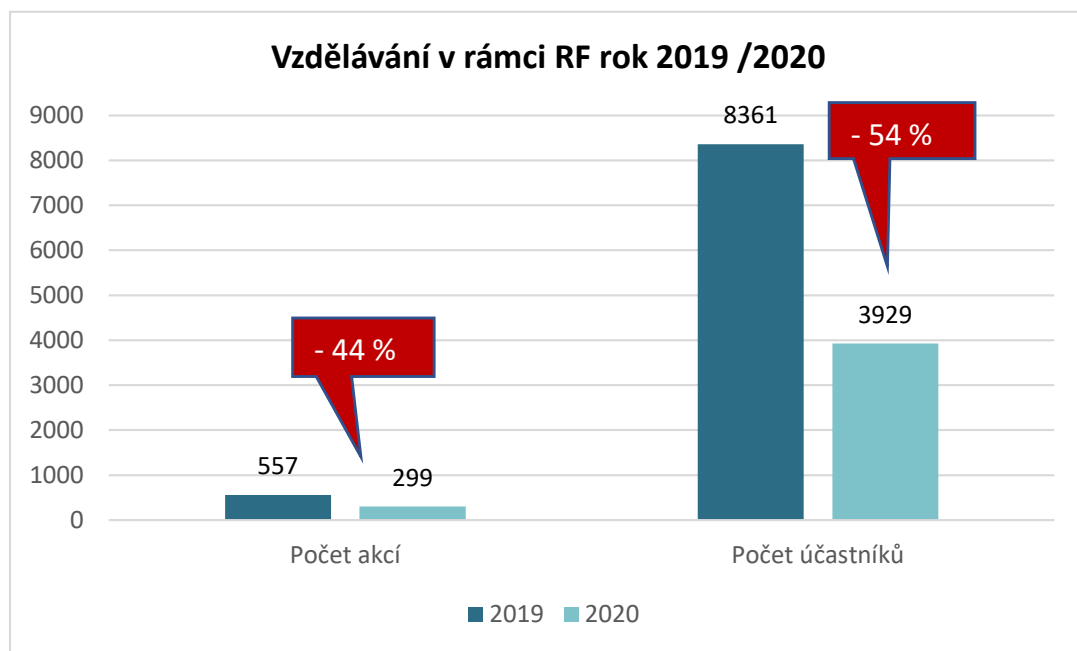
■ r. 2019 ■ r. 2020

Statistika knihovnických činností

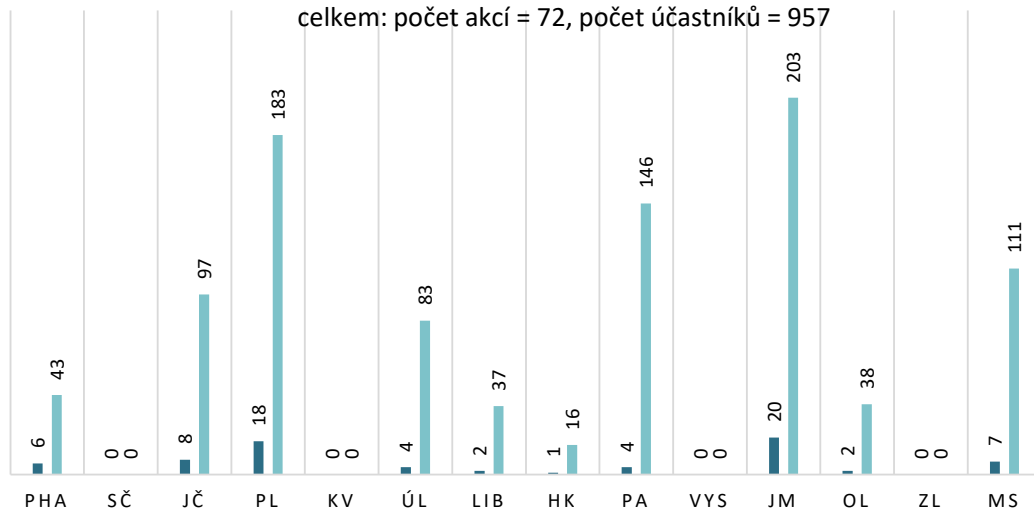
Vzdělávání, semináře, porady

Vzdělávací akce na podporu vzd., kult. a komunitních aktivit r. 2020

■ počet akcí ■ počet účastníků

celkem: počet akcí = 72, počet účastníků = 957

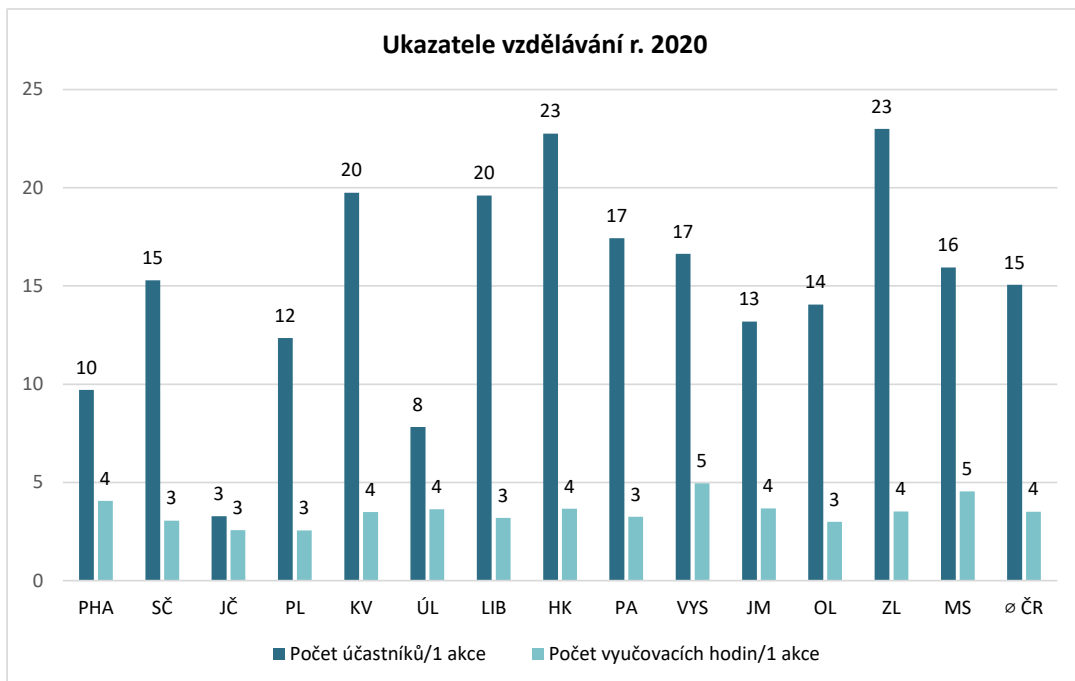

Vzdělávání knihovníků - % obslužených knihoven r. 2019/2020

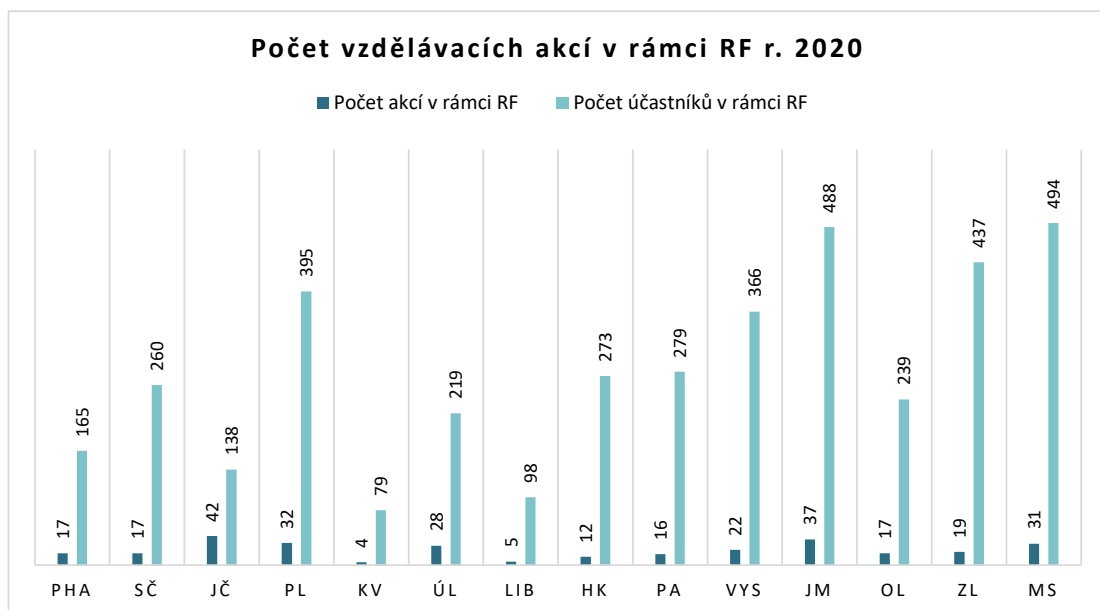
■ % obslužených knihoven r. 2019 ■ % obslužených knihoven r. 2020

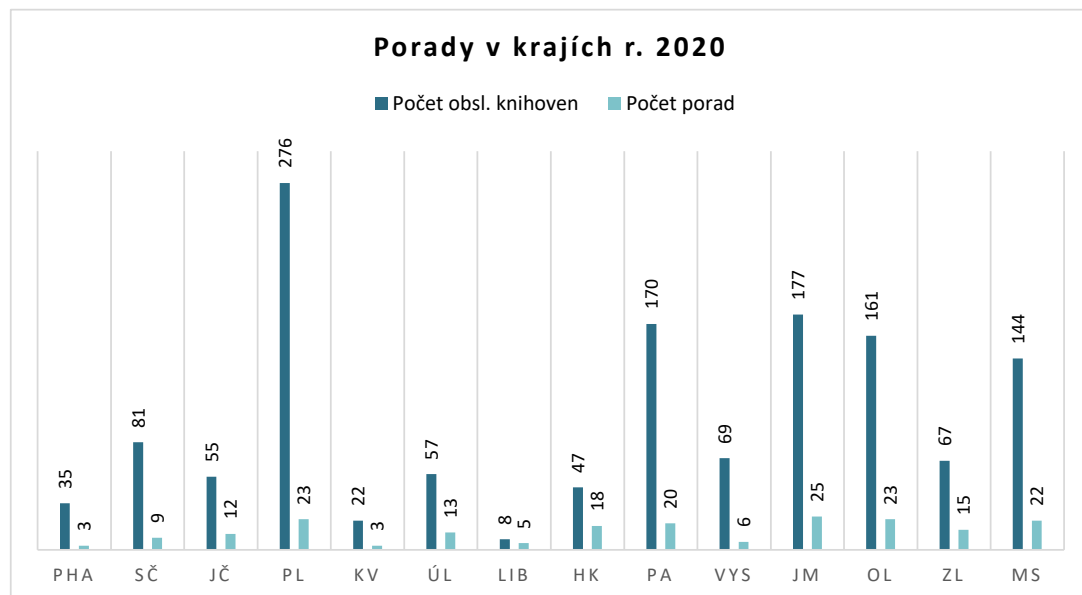
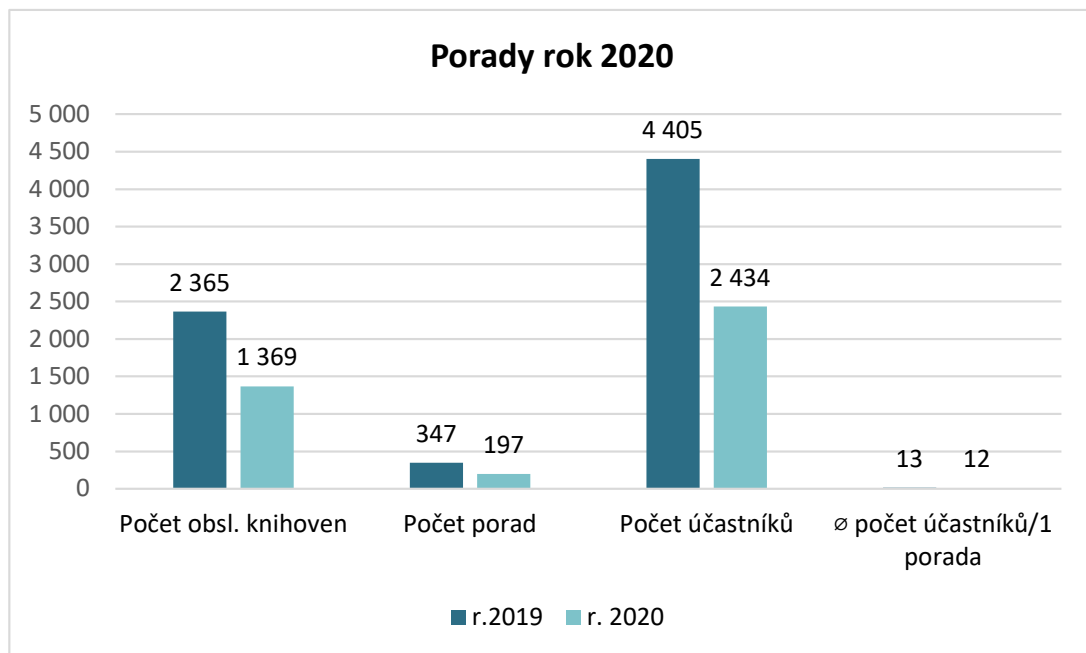
Ukazatele vzdělávání r. 2020

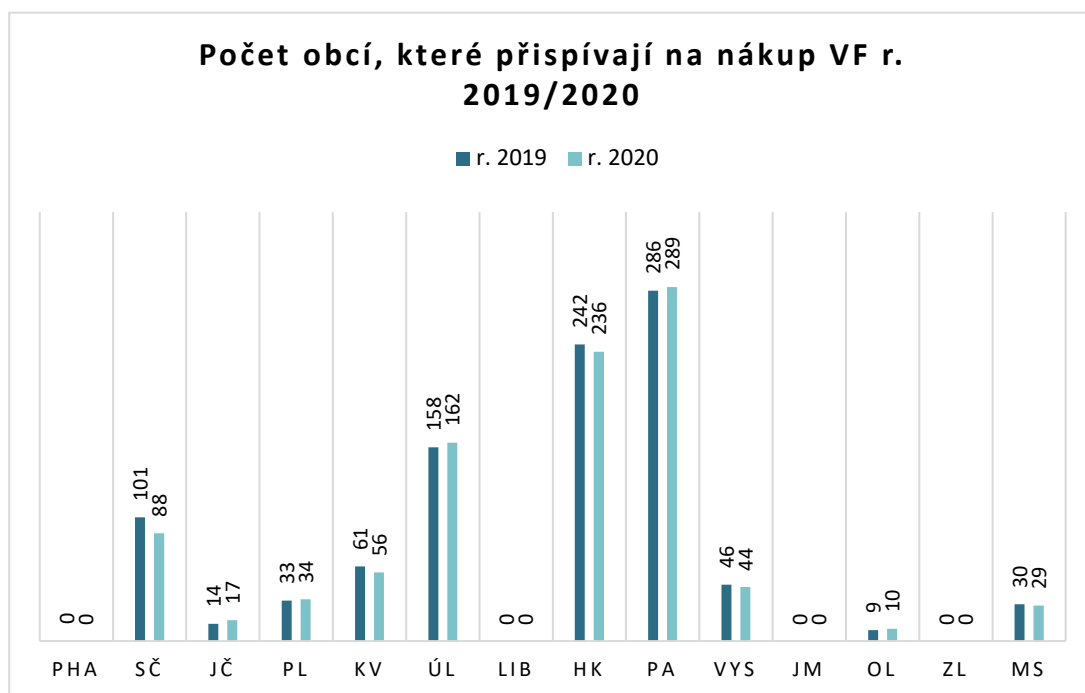
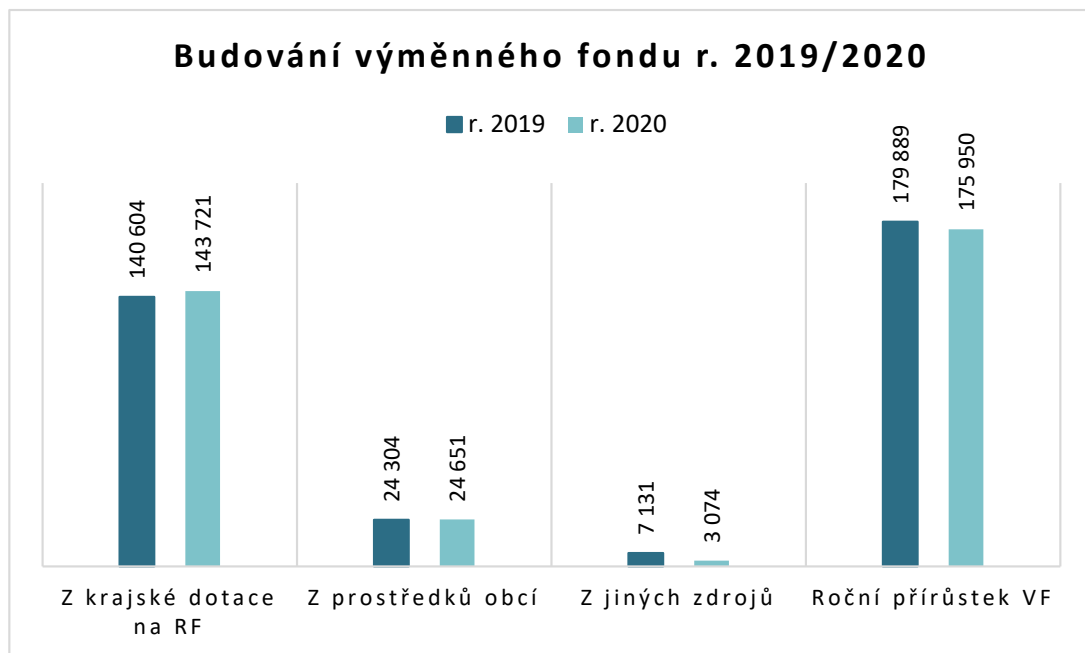
Počet vzdělávacích akcí v rámci RF r. 2020

Porady

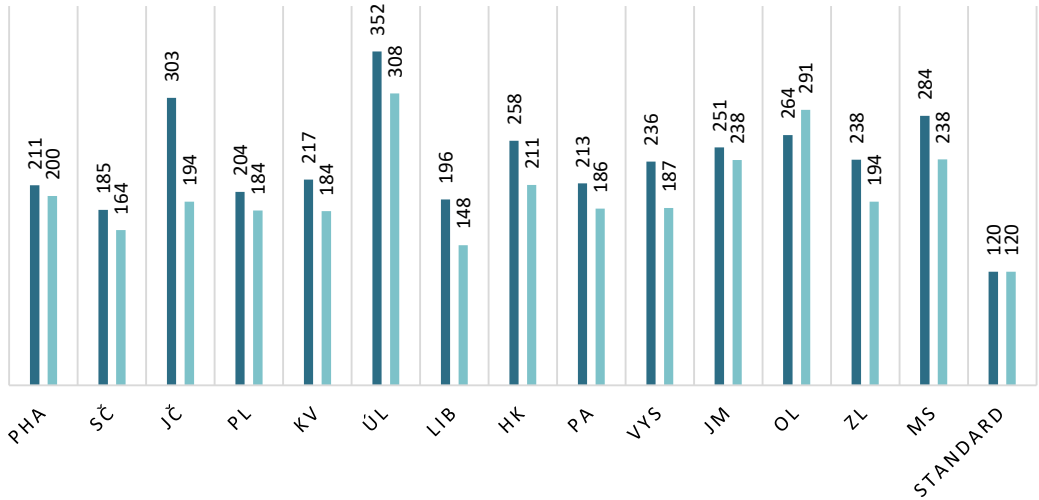
Výměnný fond

Cirkulační výměnné soubory

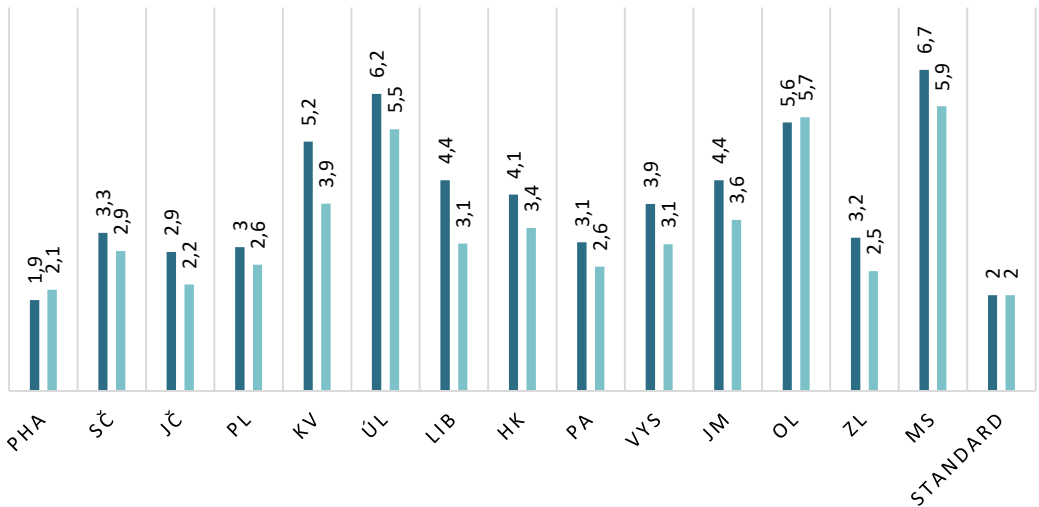
Počet půjčených k.j./1 obslužená knihovna r.
2019/2020

■ r. 2019 ■ r. 2020

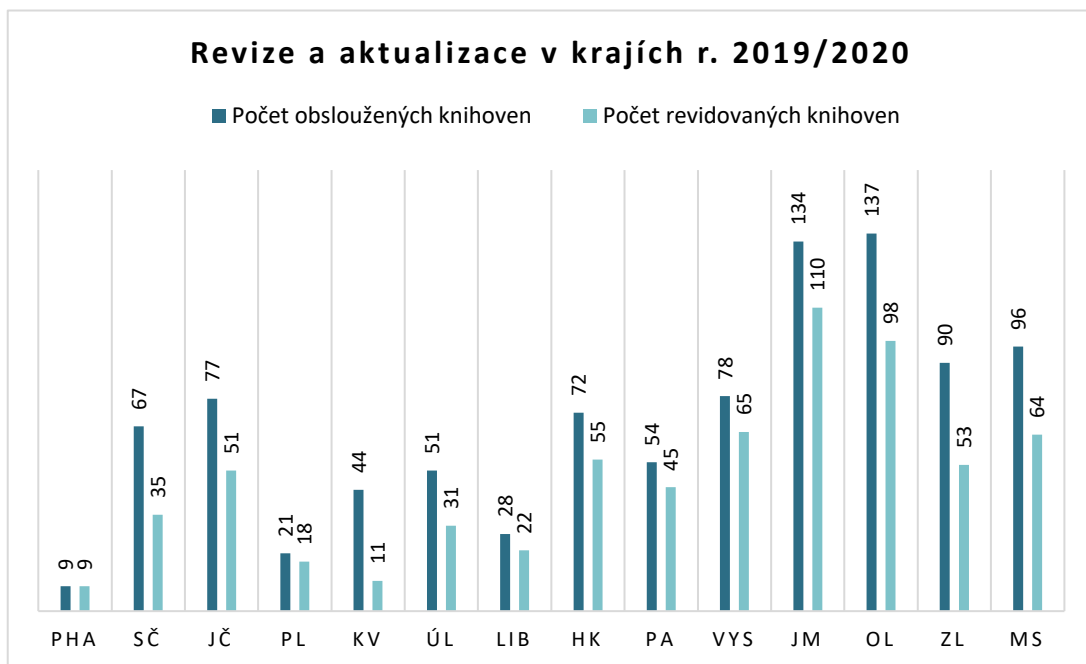
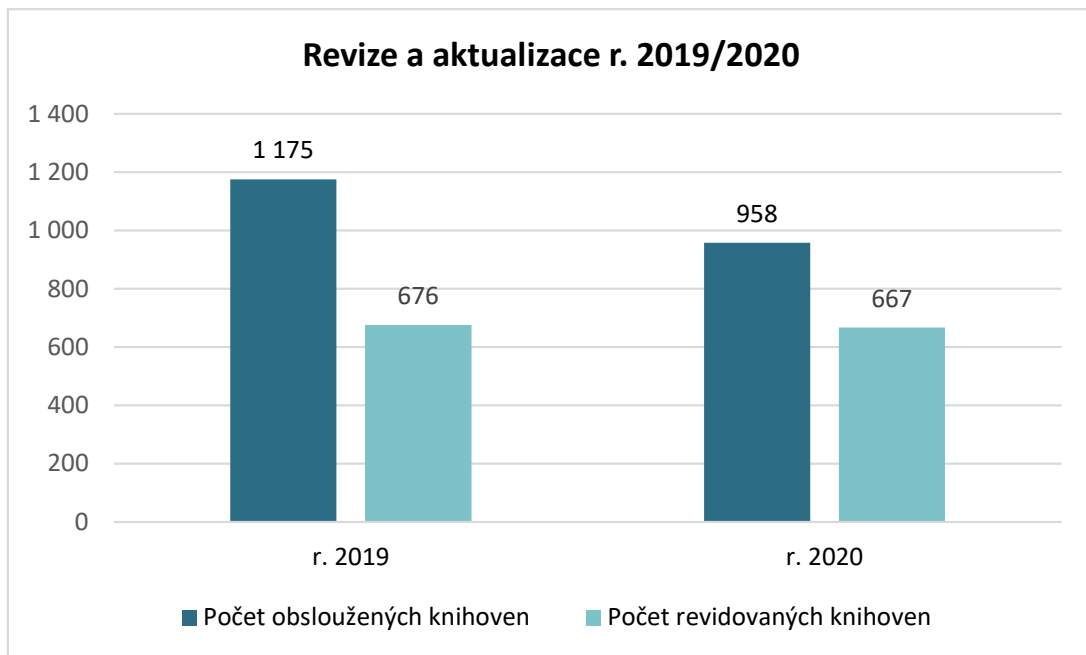

Ø Počet souborů/obslouž. knihovna

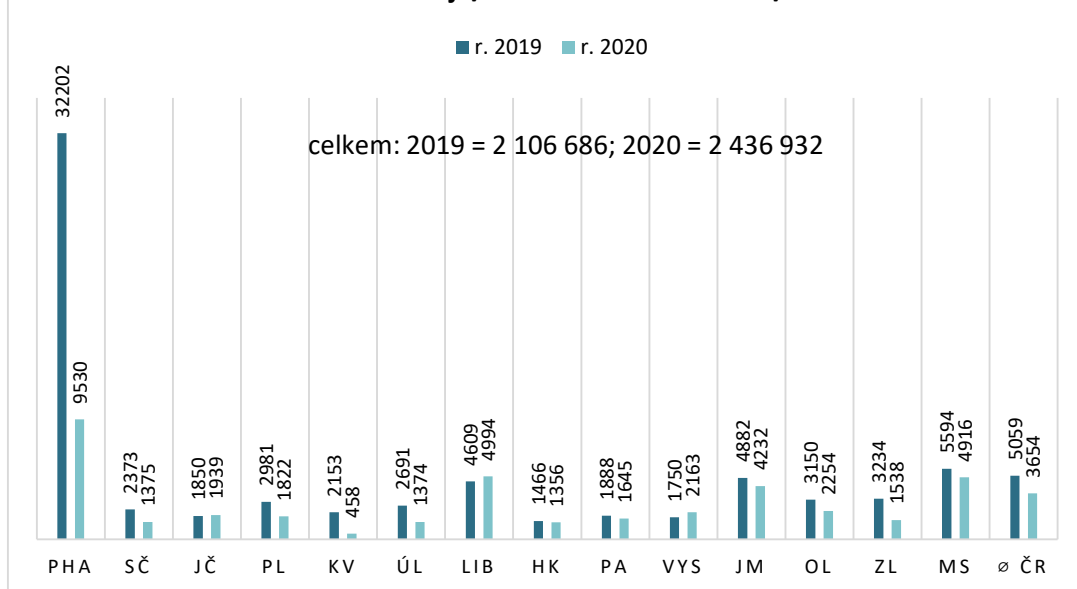
■ r. 2019 ■ r. 2020

Revize a aktualizace KF

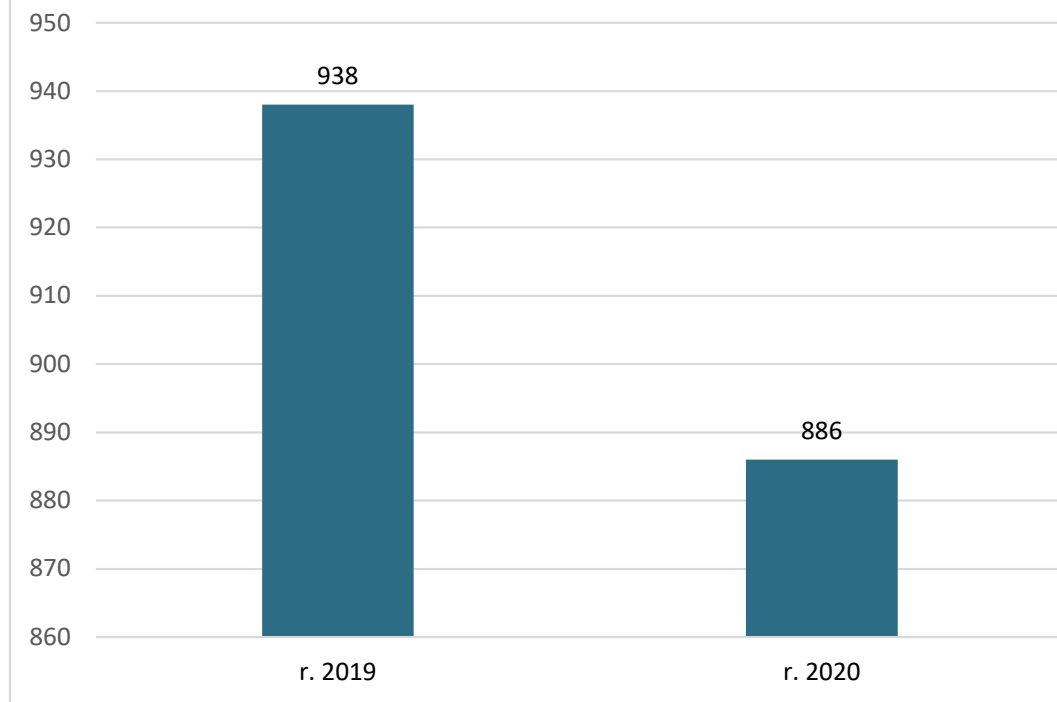

Počet revid.k.j./1knihovna r. 2019/2020

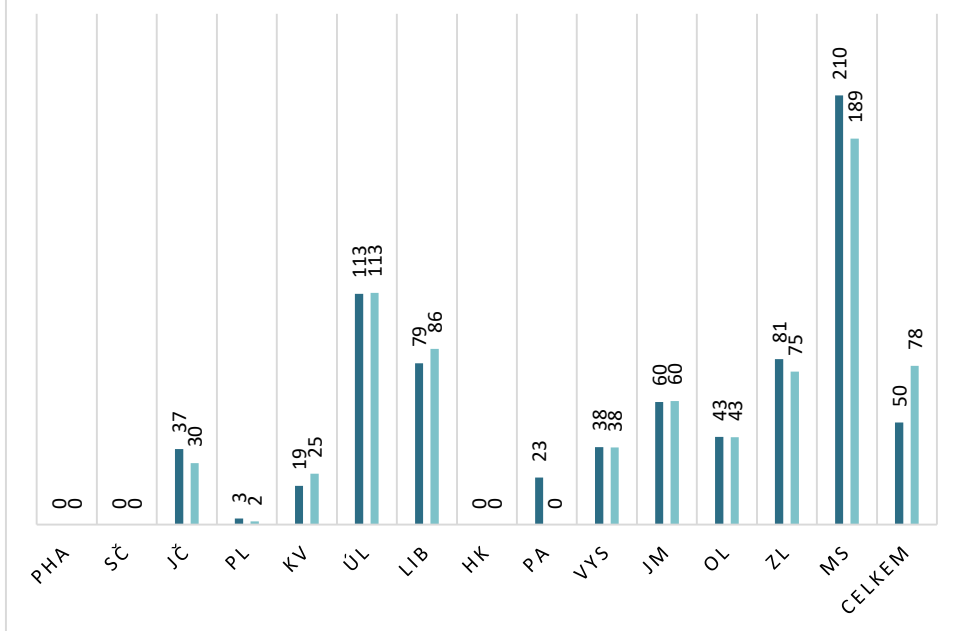
Revize a aktualizace KF

Nákup vlastního KF r.2019/2020 - počet obslužených knihoven

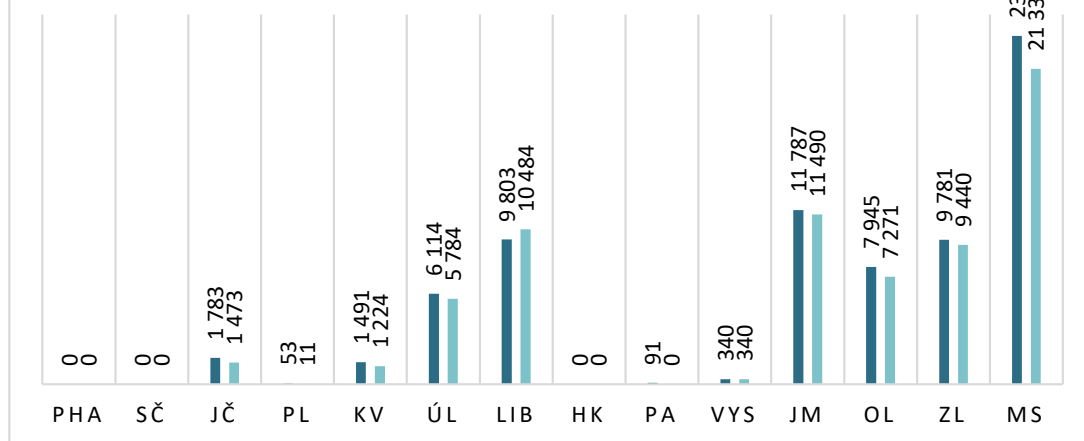
Øpočet koupených k. j./1 obsluž. knihovna - r. 2019/2020

■ r. 2019 ■ r. 2020

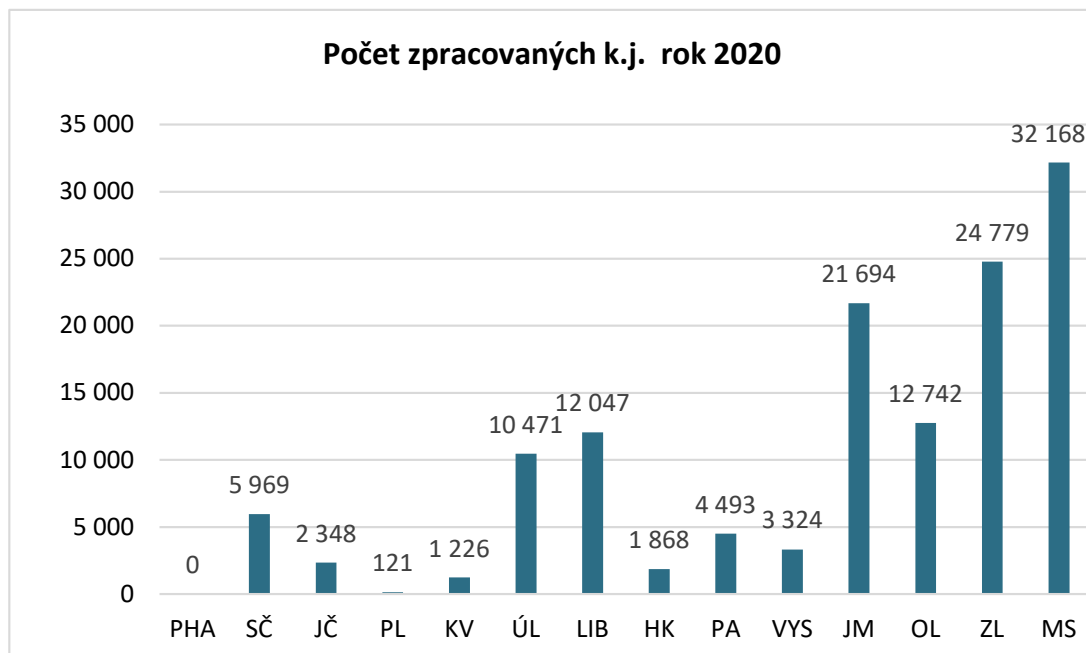
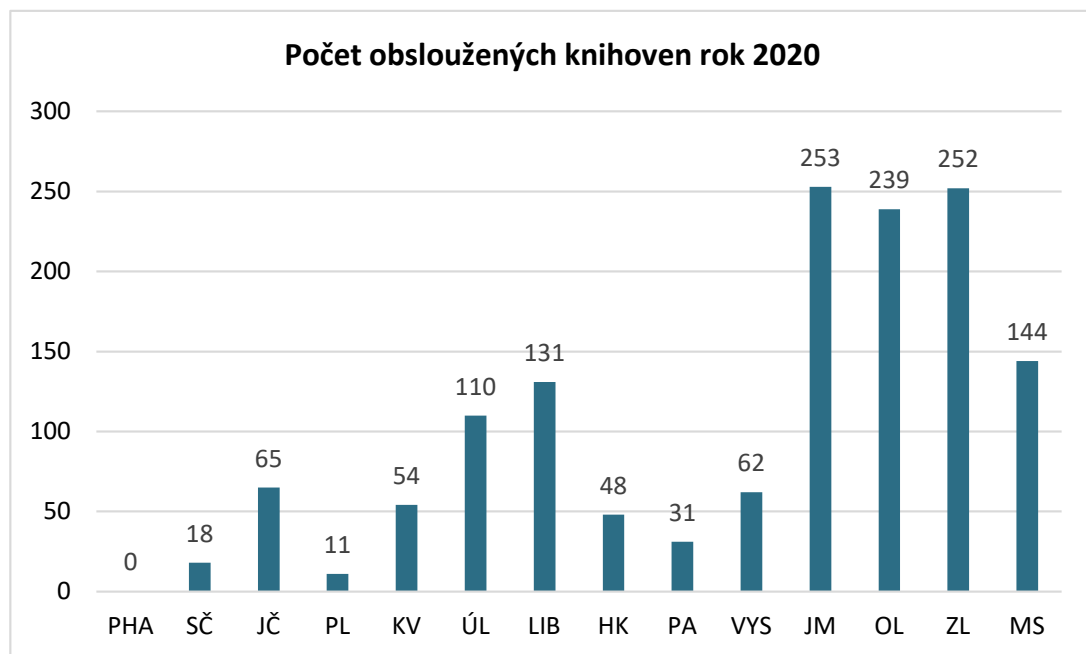

Počet koupených k. j. z prostředků obcí r.2019/2020

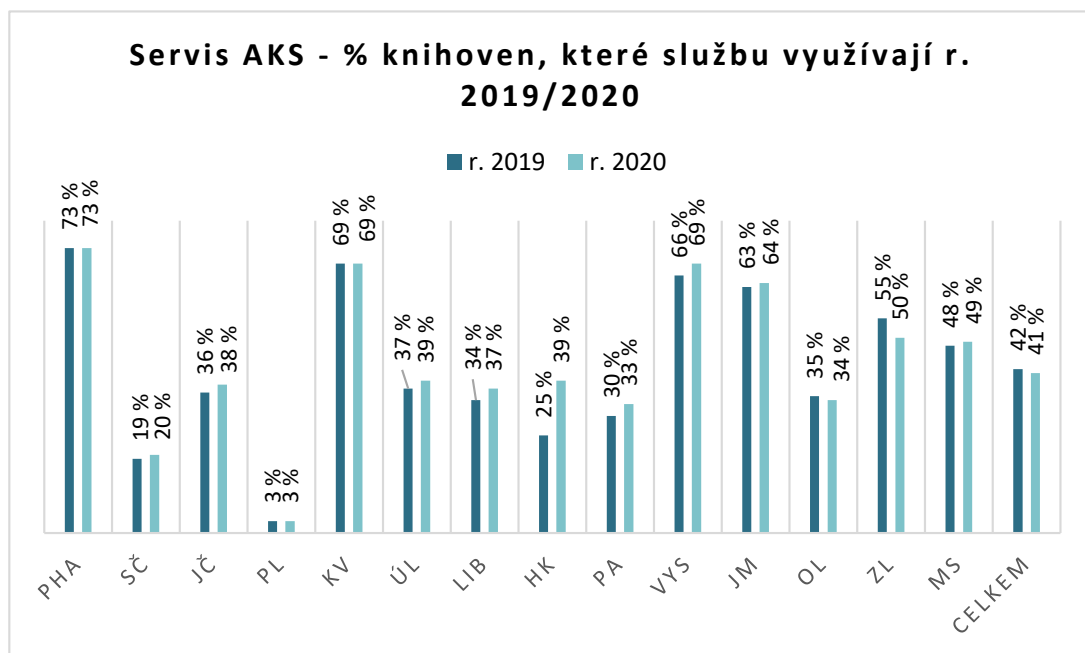
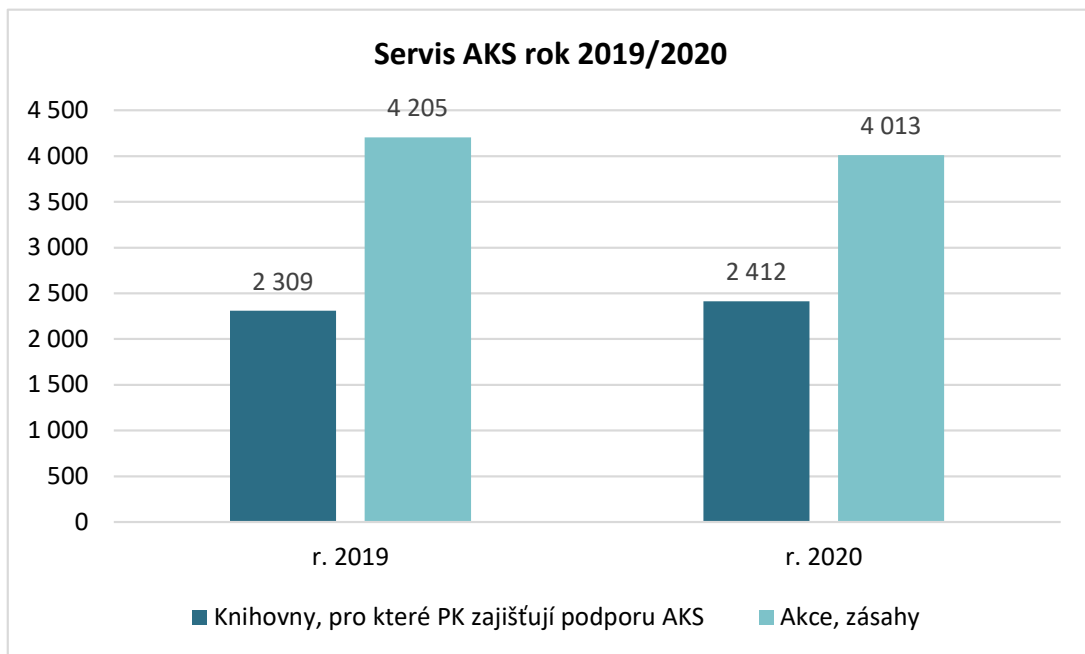
■ r. 2019 ■ r. 2020

Zpracování KF z prostředků obcí

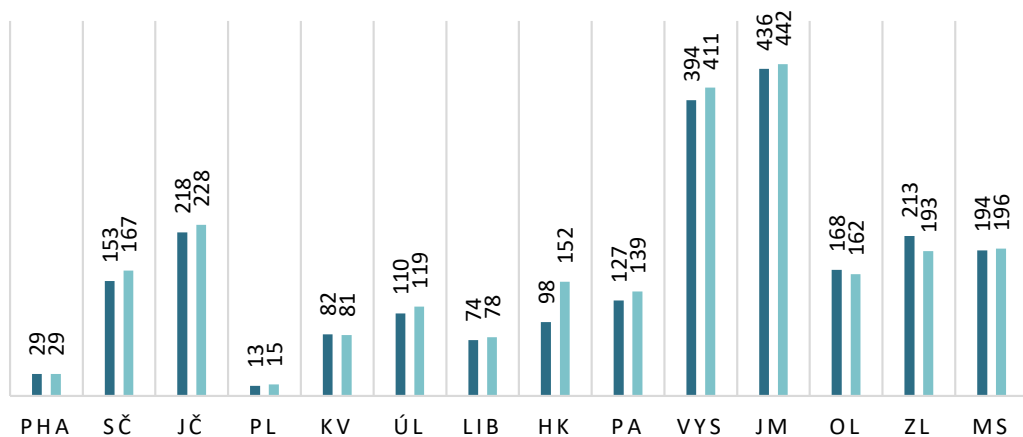

Servis automatizovaného knihovního systému

počet knihoven, kterým KK nebo PK zajišťují servis AKS r. 2019/2020

■ r. 2019 ■ r. 2020

Výroční zpráva o plnění regionálních funkcí krajských knihoven na území ČR za rok 2020

Odpovědná redaktorka: Mgr. Lucie Macháčková
Redakční zpracování: redakce Vydavatelského oddělení NK ČR
Návrh obálky, grafická úprava a sazba: Alena Vocelková
Grafika na obálce: gettyimages.com
Použité piktogramy: Designed by rawpixel.com / Freepik
Vydala Národní knihovna České republiky
Praha 2021
ISBN 978-80-7050-742-1 (pdf)

1. Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozборы 2. Statistika knihovnických činností 3. Vzdělávání knihovníků, semináře a porady 4. Podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit 5. Tvorba výměnných knihovnických fondů, jejich cirkulace a distribuce, správa, revize a aktualizace 6. Pomoc při revizi a aktualizaci knihovnických fondů 7. Nákup a zpracování knihovnických fondů pořízených z prostředků provozovatele knihovny (obce) a jejich distribuce 8. Servis automatizovaného knihovnického systému využívaného pro výkon regionálních funkcí

1. Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozборы 2. Statistika knihovnických činností 3. Vzdělávání knihovníků, semináře a porady 4. Podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit 5. Tvorba výměnných knihovnických fondů, jejich cirkulace a distribuce, správa, revize a aktualizace 6. Pomoc při revizi a aktualizaci knihovnických fondů 7. Nákup a zpracování knihovnických fondů pořízených z prostředků provozovatele knihovny (obce) a jejich distribuce 8. Servis automatizovaného knihovnického systému využívaného pro výkon regionálních funkcí